

Häme

4.2.2013

Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

Niemisen Sora Oy

Käenniementie 70

14930 SAPPEE

LAUSUNTO YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA

Niemisen Sora Oy on toimittanut 1.10.2012 Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskukseen) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisen arviointiselostuksen (YVA-selostuksen) Kyöstilänharjun kiviainesten ottamisesta ja jalostamisesta. YVA-selostuksen on laatinut hankkeesta vastaavan toimeksiannosta Insinööritoimisto Matti Jokinen. Hämeen ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue toimii YVA-menettelyssä yhteysviranomaisena ja antaa YVA-selostuksesta yhteysviranomaisen lausunnon. Näiden tahojen yhteystiedot ovat seuraavat:

Niemisen Sora Oy Käenniementie 70, 14930 Sappee

Insinööritoimisto Matti Jokinen, Visamäentie 33, 13100 Hämeenlinna

Hämeen ELY-keskus, Kirkkokatu 12, PL 29, 15141 Lahti

Hanketiedot

Hankkeessa on tarkoituksena käynnistää kiviaineksen otto- ja murskaus Janakkalan kunnan Vähikkälän kylään sijoittuvalla alueella. Vuosittainen käsittelymäärä olisi keskimäärin 170 000 m³ ktr ja kokonaisottomäärä 1 690 000 m³ ktr. Työ koostuisi pääosin kiviaineksen kaivamisesta, seulomisesta, ylisuurten lohcareiden rikotuksesta (rammeroinnista) ja murskauksesta. Alueella varaudutaan myös kallion louhintaan, mikäli kalliopinta kohdataan oton yhteydessä. Hankkeella on seuraavat vaihtoehdot:

- * VE 0: Hanketta ei toteuteta.
- * VE 1a: Kokonaisottomäärä on 1 690 000 m³ ktr ja ottoalueen pinta-ala 10,85 ha.
- * VE 1b: Ottoalueen pinta-ala on maakuntakaavan mukainen 25 ha.
- * VE 2a: Hankkeessa käytetään polttomoottorikäyttöistä murskaamoa.
- * VE 2b: Hankkeessa käytetään sähkömoottorikäyttöistä murskaamoa, jonka käyttövoima otetaan valtakunnan sähköverkosta
- * VE 2c: Hankkeessa käytetään sähkömoottorikäyttöistä murskaamoa, jonka käyttövoima tuotetaan aggregaatilla

Suoritemaksu (hankkeesta vastaavalle)

7 600 €

YVA-menettely

YVA-menettelyä on tässä hankkeessa sovellettava Hämeen ELY-keskuksen 27.12.2010 tekemän YVA-menettelyn harkinnanvaraista soveltamista koskevan tapauskohtaisen päätöksen perusteella.

YVA-menettelyn aluksi hankkeesta vastaava laati YVA-ohjelman, joka oli hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, mitä vaihtoehtoja hankkeella on ja mitä ympäristövaikutuksia aiotaan selvittää ja millä menetelmillä. ELY-keskus kuulutti YVA-ohjelman nähtävillä olosta ja toimitti sen nähtäville. Kaikki, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa, samoin kuin ne yhteisöt ja säätiöt, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea, voivat ilmaista mielipiteensä arviointiohjelmasta. ELY-keskus myös pyysi arviointiohjelmasta lausunnot. Mielipiteet ja lausunnot saatuaan ELY-keskus antoi hankkeesta vastaavalle yhteysviranomaisen lausunnon siitä, miltä osin arviointiohjelmaa on täydennettävä.

Hankkeesta vastaavan on pitänyt tehdä tarvittavat ympäristöselvitykset YVA-ohjelman ja yhteysviranomaisen lausunnon mukaisesti ja koota tiedot YVA-selostukseksi. Sen nähtävillä olosta ja mielipiteiden esittämisestä on kuulutettu ja siitä on pyydetty lausunnot vastaavalla tavalla kuin YVA-ohjelmasta. Saatuaan lausunnot ja mielipiteet ELY-keskus antaa yhteysviranomaisen lausunnon arviointiselostuksesta ja toimittaa sen sekä kopiot muista lausunnoista hankkeesta vastaavalle ja lähettää lausuntonsa tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille.

Hankkeen edellyttämät luvat

Viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. Hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai muusta päätöksestä on käytävä ilmi, kuinka arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto on otettu huomioon.

Eri menettelyiden yhteensovittaminen

Tiedossa ei ollut hankealuetta koskevia kaavoitusmenettelyitä, joiden kanssa YVA-menettelyä olisi ollut tarpeen yhteen sovittaa.

Arviointiselostuksesta tiedottaminen ja kuuleminen

Arviointiselostuksen nähtävillä olosta kuulutettiin Janakkalan Sanomissa 11.10.2012. Kuulutus ja YVA-selostus olivat nähtävillä 9.10–7.12.2012 Janakkalan kunnan julkisten ilmoitusten ilmoitustaululla. YVA-selostus oli nähtävillä myös Janakkalan pääkirjastossa ja Tervakosken kirjastossa sekä sähköisesti ELY-keskuksen verkkosivuilla osoitteessa www.ely-keskus.fi/hame/yva > Vireillä olevat YVA-hankkeet. Kuulutus oli sähköisesti ELY-keskuksen verkkosivuilla osoitteessa www.ely-keskus.fi/hame > Ajankohtaista > Kuulutukset. Hanketta ja arviointiohjelmaa esiteltiin yleisötilaisuudessa 25.10.2012.

Arviointiselostuksesta pyydettiin lausunnot Janakkalan kunnanhallitukselta, Hämeen liitolta, Uudenmaan ELY-keskuksen liikenne ja infra-

struktuuri -vastuualueelta, Museovirastolta ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston Ympäristöterveydeltä. Lausunto saatiin muilta paitsi viimeksi mainitulta.

Yhteenveto annetuista lausunnoista

Janakkalan kunta kiinnittää lausunnossaan huomiota seuraaviin näkökohtiin: Pölyn leviämismallissa ei ole otettu huomioon ilmajärjestelmän, kuten tuulen vaikutusta pölyn leviämiseen. Selostuksessa todettu etäisyys vaihtoehdosta 1b on linnuntietä noin 700 metriä lähimmästä asuinrakennuksesta ja muista lähimmistä häiriintyvistä kohteista Vähikkälän koulu on noin 1,3 km:n etäisyydellä. Melun leviämismallinnuksessa tulisi ottaa huomioon, että käytäntö saattaa poiketa melumallinnuksen tuloksista, jolloin tulisi esittää toimenpiteet melun leviämisen estämiseksi. Louhinnassa, murskauksessa sekä kemikaalien käsittelyssä ja varastoinnissa tulee ottaa huomioon parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate erityisesti huomioiden tärkeällä pohjavesialueella toimiminen. Liikennemäärien kasvua ei ole verrattu yleisten teiden tavanomaiseen liikennemäärään tai nykyhetken liikennemäärään. Liikennemäärien kasvunnuoste ja -vaikutukset tulisi saattaa tiedoksi ELY-keskuksen liikennevastuualueelle. Valtio-omisteinen Kirkkoportintie on mukana Uudenmaan ELY-keskuksen tienpidon ja liikenteen suunnitelmassa 2013–2016 (Rakenteen parantaminen välillä Hakoinen–Puustelli). Pohjavesivaikutuksista Janakkalan kunta toteaa, että YVA-selostuksessa ei ole riittävästi arvioitu kallion rakosteista purkautuvan ravinnepitoisen veden ja räjäytyksistä aiheutuvien haitta-aineiden määrää ja laatua sekä ympäristövaikutuksia yleensä. Alue sijaitsee tärkeällä pohjavesialueella, jolloin toiminnasta syntyvien mahdollisten päästöjen estäminen ja ympäristövaikutusten selvittämisen merkitys on oleellinen. Pohjaveden virtauksen muuttumista ja vaikutuksia tulisi arvioida riittävästi ja luotettavasti. Janakkalan kunta hankki lisäksi lausuntopyyntöön liittyen erillisen lausunnon Janakkalan Vesi -liikelaitokselta, jonka kannanoton pohjalta kunta haluaa tuoda lisäksi esiin seuraavat näkökohdat: Kyöstilänharjun ja Valajärven alueita ei ole vielä esitetty suunnitelmissa vedenhankinnan tulevana alueina. Janakkala on voimakkaasti kasvava kunta sekä asutuksen että teollisuuden suhteen erinomaisten palveluiden ja sijainnin vuoksi. Vedenkäytön kasvuun joudutaan siten varautumaan. Kyöstilänharju tulee varmasti olemaan tulevana vuosina tarkemman pohjavesitutkimuksen kohdealue. Mahdollisella soranotolla ja kallion louhinnalla ei saa vaarantaa pohjavesien käyttömahdollisuuksia yhdyskunnan vedentarpeita varten. Luonnollisten vedenjakajien sijainnit tulee selvittää tarkasti ja pohjavesien virtaussuuntien merkittävä muuttuminen tulee ehkäistä. Alueella muodostuva pohjavesimäärä on huomattava eikä raudan poisto raakavedestä aiheuta kohtuuttomia kustannuksia.

Uudenmaan ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen näkemyksen mukaan YVA-selostuksessa ei ole tarkasteltu mahdollisuutta siirtää liittymää liikenneturvallisuuden suhteen parempaan paikkaan, mutta on todettu, että nykyinen liittymä on mahdollista

parantaa sellaiseksi, että näkemävaatimukset täyttyvät. Selostuksessa on myös todettu, että liittymän yksityiskohtaisempi parantamissuunnitelu tehdään myöhemmän hankesuunnittelun yhteydessä ja ELY-keskukselta haetaan siinä vaiheessa lupa liittymän käyttötarkoituksen muutokseen. Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen kannalta tämä on oleellista. Lupahakemuksessa tulee olla esitettynä tarvittavat toimenpiteet, ja toimenpiteiden tulee olla toteutettuna ennen toiminnan aloittamista. Muilta osin selostuksessa on otettu huomioon liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen YVA-ohjelmasta antamassa lausunnossa esitetyt näkökohdat, ja selostus antaa tiestön ja liikenteen osalta riittävän kuvan hankkeen vaikutuksista.

Hämeen liitto katsoo, että elinkeinoelämän ja yhdyskuntarakentamisen kannalta on tärkeää, että maakunnan soravaroja pystytään hyödyntämään kestäväällä tavalla. Vähikkälän kylän asukkaiden huoli kylän lävitse ajavien sorakuljetusten aiheuttamista mahdollisista turvallisuusriskeistä on aiheellinen, ottaen huomioon Kirkkoportintien ja Vähikkäläntien laatu ja kevyenliikenteen väylien puuttuminen kylän alueella, erityisesti Vähikkälän alakoulun kulkureiteillä. Hämeen liitto näkisi hyvänä asiana, jos Uudenmaan ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue, Janakkalan kunta ja kaikki alueella toimivat sorayhtiöt yhdessä miettivätkin, millä aikataululla ja rajoituksella alueen liikenneturvallisuuskysymyksiä voitaisiin kehittää ja parantaa. Hämeen liitto katsoo, että hankkeen vaikutukset on koottu varsin kattavasti arviointiselostukseen eikä liitolla ole erityistä muuta huomautettavaa selostuksesta.

Museovirasto toteaa lausunnossaan, että koska ympäristövaikutusten arviointi on kulttuuriympäristön osalta riittävä, ja pyydetty selvitykset on tehty, ei Museovirastolla ole selostuksesta huomautettavaa.

Vähikkälän väljämä ry, jonka lausunnon liitteenä ovat Vähikkälän kylän 52 asukkaan allekirjoitukset, esittää lausuntonaan seuraavaa: Vähikkälä on vireä ja elinvoimainen muuttovoittokylä, jonne on viime vuosina muuttanut useita lapsiperheitä rauhallisen ja turvallisen kylämiljöön ja -koulun vuoksi. Kylään on rakenteilla vakituiseen asuinkäyttöön tulevia omakotitaloja. Vähikkälässä on noin 150 asuinkiinteistöä ja nelisen sataa asukasta. Alueella on myös yli 300 loma-asuntoa, joiden myötä kylän väkiluku kolminkertaistuu kesäaikaan. Yhä useammat kesäasukkaat muuttavat mökkejään ympärivuotiseen asumiseen soveltuviksi. Kylän vakituiset ja kesäasukkaat arvostavat luonnonläheisyyttä ja ovat asuinpaikkaansa varsin tyytyväisiä. Ainoa haitta ja tyytymättömyyttä aiheuttava tekijä on kylän kolme soranottoaluetta ja niistä aiheutuvat häiriöt. Soranotosta ei YVA-selostuksessa katsota olevan mitään merkittävää vaikutusta I luokan pohjavesialueelle, pintavesille, lähialueen kaivoille, koko alueen vesitalouteen ylipäänsä. Kylän asukkailla on selvityksen yksioikoisesta kannasta huolimatta perusteltu huoli soranotosta aiheutuvista riskeistä. Selostuksessa ei Kyöstilänharjun alueella katsota olevan mitään maisemallisia tai luontoarvoja. Kyöstilänharju on monipuolinen jääkauden aikainen muodostelma, joka yhdessä Piikakivenharjun kanssa

kuuluu osana Salpausselän harjujaksoon. Kyläyhdistys viittaa myös aiempiin selvityksiinsä, joissa on kuvattu alueen geologista ja maisemallista merkitystä. YVA-selostuksen mukaan alueella ei myöskään ole mitään suojeltuja tai suojeltavia kohteita, lajeja tai luontotyyppejä. Tutkimatta on kuitenkin alueella sijaitseva noro. Kyöstilänharjun alueen läheisyydessä ei selostuksen mukaan ole metsästyksen käytettävää passipaikkaa. Tämä tieto on kylän metsästysmiesten mukaan virheellinen. Hankkeen vaikutukset kulttuuriympäristöön on arvioitu merkityksettömiksi. On perusteetonta väittää, että monen kymmenen vuoden soranotto ei vaikuttaisi kylän yleisilmeeseen ja maisemaan. Kyläläisiä askarruttaa, onko tutkimus asianmukaisesti tehty, ja ovatko tutkimustulokset aukottomasti ja kiistattomasti oikeita. YVA-selostuksessa myös meluvaikutukset ihmisten terveyteen on katsottu merkityksettömiksi ja vaikutukset asumisviihtyvyyteen ja virkistytymiseen vähäisiksi. Asukkaiden kokemuksille melusta ei ole annettu riittävää painoarvoa, ja melun terveysriskit on sivuutettu. Vaikka melun aiheuttamat terveysriskit ovat tiedossa, niitä ei haluta tunnustaa. Myös pölyn aiheuttamat vaikutukset ilmanlaadun kautta ihmisten terveyteen on arvioitu merkityksettömiksi. Asukkaisiin kohdistuvaa pölyhaittaa ei voi mitenkään luonnehtia merkityksettömäksi. Pöly aiheuttaa paitsi terveydellistä myös viihtyvyyshaittaa etenkin keskikylällä ja rekkojen reitin varrella asuville. Lisäksi lähimetsien marjat ja sienet tulevat hankkeen mahdollisesti toteutuessa todennäköisesti olemaan kiviainespölyssä. Asumisterveyden kannalta liikenteen vaikutukset on katsottu merkityksettömiksi, meluvaikutukset vähäisiksi ja turvallisuusriskit kohtalaisiksi. Melko vähättelevä arviointi alueesta, jossa ei ole kevyen liikenteen väylää, kaiken ikäisiä kulkijoita kylläkin, ja kapeat vain keskikylän alueella valaistut tiet. Liikenne on merkittävä turvallisuusriski, ja sen lisäksi se aiheuttaa em. melu- ja pölyhaittoja sekä lisää päästöjä aiheuttaen näin ilmeisen riskin myös terveydelle. On vain ajan kysymys, milloin onnettomuus tapahtuu kylän kapeilla teillä. YVA-selostuksen liikenteen lisääntymisen laskennasta ei käy ilmi, mitkä hankkeet laskennassa on otettu huomioon. Suunnitelmaa hankealueelle vievän tien uudesta liittymästä ei myöskään ole esitetty. Sen parantaminen selostuksessa esitetyillä nopeusrajoituksilla ja hakkuilla on lähinnä kosmeettista. Tärinän vaikutus asumisviihtyvyyteen on arvioitu vähäiseksi ja vaikutus rakenteisiin merkityksettömäksi. Tästä ei kuitenkaan voida olla varmoja. Kokemuseräisesti räjäytykset ja raskas liikenne aiheuttavat tärinää, joka myös tuntuu, räjäytykset jopa useiden kilometrien päässä räjäytyskohteesta. Kaikilla edellä mainituilla seikoilla on vaikutusta kylän asukkaiden arkeen, jokapäiväiseen elämään. Ne vaikuttavat vain ja ainoastaan alentavasti asukkaiden viihtyvyyteen, terveyteen, yleiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Ne vaikuttavat negatiivisesti ihmisten omistamien talojen ja tilojen arvoon. Hankkeen vaikutukset ihmisiin ovat vähintäänkin kohtalaiset, ei enintään kohtalaiset, kuten YVA-selostuksessa todetaan. Yhteisvaikutusten osalta selostus on harhaanjohtava ja virheellinen. Soranotto toiminta jo kylän nykyisellä kolmella toiminnassa olevalla alueella aiheuttaa haittaa ympäristölle, johon myös ihmiset mukaan luetaan. Melu kaikilta nykyisiltä soranottoalueilta kuuluu

keskikylälle, ja niin tulisi kuulumaan Kyöstilänharjultakin. Kyöstilänharjun soranottoalue lisäisi kaikkia haitallisia ympäristövaikutuksia merkittävästi. Kylän asukkaat ovat tietoisia, että YVA-selostuksen vaihtoehtoa 1a ei ole tarkoitus toteuttaa, vaan tarkoitus on hyödyntää Kyöstilänharjusta kaikki maakuntakaavaan merkityt 25 ha, eli vaihtoehto 1b. Näin olleen kaikista edellä mainituista syistä YVA-selostus on katsottava puutteelliseksi, harhaanjohtavaksi ja epäpäteväksi kuvaamaan luotettavasti hankkeen todellisia vaikutuksia kokonaisuudessaan Vähikkälän kylän ympäristöön ja asukkaisiin.

Valajärven Suojeluyhdistys ry toteaa, että Valajärven Suojeluyhdistys edustaa Valajärven mökkiläisiä, joita on noin 130 perhekuntaa. Yhdistys on nyt toiminut 40 vuotta Valajärven ja sen lähiseudun suojelun puolesta. Valajärven Suojeluyhdistyksen jäsenkunnalla on 40 vuoden havainnot sorakuoppien ympäristöhaitoista. Olemme kuvanneet nämä haitat aikaisemmissa lausunnoissamme. Näistä kahdesta dokumentista lausuntomme koskee pääasiassa ympäristövaikutusten arviointiselostusta. Raporttia ei voida pitää puolueettomana ja neutraalina asiantuntijaraporttina, koska on aivan ilmeistä, että Insinööritoimisto Matti Jokisen raportin johtopäätösten tulee olla sen tilaajalle suotuisat. Samankaltainen havainto voidaan tehdä myös Ympäristötutkimus Yrjölän raportista. Miksi kyläläisiä ja mökkiläisiä ei ole haastateltu? Hankkeen sijainti ja sen ympäristökuvauksesta puuttuu kokonaan sen suhteutus mökkiasutukseen. Tulevaisuudessa olisi parempi ratkaisu, että valvova viranomainen tilaisi YVA-arvioinnit ja vyöryttäisi sitten kustannukset hankkeen omistajalle. Raportin puolueellisuus ilmenee erityisesti siinä tosiasiassa, että YVA-raportin tekijät ovat valikoineet haastateltavat yhdistykset erittäin valikoivasti ja niistäkin keskusteluista on vedetty varsin ohuet johtopäätökset. Toinen havainto on, että Puurokorven uutta suunnitelmaa ei ole analysoitu selvityksessä tarkemmin, vaikkakin raportista mainitaan, että Puurokorven hankkeella ja Kyöstilänharjun hankkeella on taustalla sama yhtiö, Niemisen Sora Oy.

Raportin sivulla 30 kuvataan alueen 5 kiviainesten ottoaluetta. Kolmella toimivalla sorakuopalla on yhteisiä vaikutuksia, jotka on kuvattu mainitussa tekstissä. Kahden uuden ottoalueen avaaminen lisää ihan varmasti yllämainittuja vaikutuksia. Valajärven Vesiensuojeluyhdistyksen näkemykseen mukaan kaikkia viittä sorakuoppaa tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena, koska melu-, liikenne ja pölyhaitat ovat yhteisiä alueen asukkaille ja mökkiläisille. Raportti käsittelee aihetta hyvin teknisorientoituneesti, ja ihminen on unohdettu raportissa kokonaan. Valajärvi ympäristöineen, harjuineen ja lampineen muodostaa kauniin luonnon kokonaisuuden, jonka virkistysarvo kasvaa samalla kuin mökkiläisten ja kyläläisten määrä kasvaa. Mökkiläisten määrä kasvaa uusien sukupolvien myötä ja kyläläisten määrä kasvaa uuden asutuksen kasvun myötä. Kyöstilänharju on mökkiläisten ja kyläläisten yhteinen luontoalue, jossa ylläpidetään talvella hiihtolatuverkostoa. Kyöstilänharju lähi-seutuineen muodostaa metsän eläimille ja metsästäjille eheän kokonai-

suuden, jossa hirvien, peurojen ja ilvesten liikkuminen on jokapäiväistä. Samalla alueella on myös löydetty karhun jätöksiä kaksi vuotta sitten. YVA-selostuksessa ei ole huomioitu näitä asioita riittävällä tarkkuudella. Mielestämme luontoarvojen virkistyskäytöllä tulisi olla merkittävästi suurempi painoarvo raportissa. Tiivistelmästä puuttuu kokonaan luonto- ja virkistysarvot. Raportissa on myös selviä asiavirheitä luontoarvoista. Valajärven alueella oleva Puhinniemi, jossa on ollut kivikautista asutusta, ei ole Riihimäen kaupungin omistuksessa. Alue on nykyään valtion omistuksessa, koska valtio halusi säilyttää tämän osan Valajärven ja harjumaisemien kokonaisuutta. Raportissa käsiteltyä äänien leviämismallia on testattu vain yhteen suuntaan. Valajärven suuntaan mallia ei ole testattu ja tämä on ilmeinen virhe raportissa. Kyöstilänharjun suunnitellun sorakuopan äänet leviävät mitä ilmeisimmin Piikakivenharjun reunoja pitkin Valajärven suuntaan. Mökkiläisten äänitarkkailuun liittyy monta havaintoa, jotka osoittavat, kuinka äänet kantautuvat sorakuopilta järven alueelle. Mustisuon sorakuopan äänet kantautuvat jopa Vähikkälän kylään ja Valajärven eteläpäähän. Sama havainto koskee ns. Sauvalan sorakuoppaa, joka on järven välittömässä läheisyydessä. Myöskään pölyhaittoja ei ole mallinnettu Valajärven suuntaan, mikä on mielestämme selkeä puute raportissa. Liikenteen vaarat on tunnistettu raportista varsin hyvin. Nykyisellään Kirkkoportintien kunto on kovin huono. Kirkkoportintien painaumamat ovat 25 - 35 cm. Sama koskee tien kuntoa Vähikkälän kylän alueella. Vanha Kirkkoportintie ei tule kestäämään uutta raskasta liikennettä. Tien tulisi säilyä vanhana museotienä ja siihen tulisi tehdä vain tärkeimmät ylläpitoparannukset. Kyöstilänharjulle suunniteltu risteys on todella vaarallisessa paikassa. Raportissa on tarkka kuvaus näköetäisyyksistä, mutta käytännössä suunniteltu risteysalue on todella vaarallinen. Risteysalueesta noin 100 m kumpaankin suuntaan on tiedossa tapahtumapaikat, jossa Niemisen Sora Oy:n täysperävaunut ovat kaatuneet tien vieressä olevaan ojaan. Piikakivenharju on merkitty maakuntakaavassa arvokkaaksi geologiseksi muodostamaksi. Kyöstilänharju liittyy suoran Piikakivenharjuun ja näin ollen molempia harjukokonaisuuksia tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena, vaikkakin maakuntakaavassa asia on kuvattu toisella tavalla. Raportissa ei ole selvitetty riittävällä tarkkuudella Kyöstilänharjun ja Piikakivenharjun yhteistä pohjavesiasiaa. Raportin sivulla 47 kuvataan tilanne siten, että pohjavesiyhteyttä näiden kahden harjualueen välillä ei olisi. Sivulla 51 tilanne kuvataan kuitenkin päinvastaiseen suuntaan, eli yhteys olisi olemassa. Likolampi on merkitty luonnonsuojelullisesti herkäksi alueeksi. Tämä johtuu osittain maisema-arvoista, mutta myös yhteisestä pohjavesivarannosta. Likolammen osuutta Kyöstilänharjun–Piikakivenharjun kokonaisuuteen ei mielestämme ole kuvattu riittävällä tarkkuudella. Mielestämme hankealueella sijaitseva suppa on säilynyt luonnontilaisena ja täyttää näin ollen täyttää metsälain kriteerit. Selvityksessä ei ole perehdytty supan olotilaan riittävällä tarkkuudella. Supan pohjalla oleva korpi on myös ilmeisesti pohjaveden pinta. Korpialue on niin syvällä, että sinne ei osu auringonvaloa ollenkaan, ja siellä vallitsee aivan oma ekologia. Hämeenkylmänkukkaa on esiintynyt Kyöstilänharjulla ja

Piikakivenharjulla aikaisemmin, minkä vuoksi tämä asia tulisi selvittää tarkemmin keväällä 2013. YVA-selostuksen toteamus *"Hirvieläinten kulkemisesta alueella ei ole varmoja havaintoja"* on täysin väärä. Talven hiihtoretket Kyöstilänharjulla ja sen läheisyydessä osoittavat, että alueella liikkuu paljon hirviä ja peuroja. Myös kesällä on tehty varmoja hirvihavaintoja alueella. Valajärven ja sen läheisen luonnon virkistysarvot kasvavat joka vuosi, koska useita loma-asuntoja on rakennettu ja korjattu talviasuttaviksi ja näin ollen alueen käyttö tulee ympärivuotiseksi. Valajärven rannalla on nyt noin 15 talviasuttavaa rakennusta, joissa vieteään viikonloppuja säännöllisesti. Liikennevaikutuksia koskevassa luvussa kuvataan monen taulukon avulla liikennettä ja sen vaikutuksia, mutta varsinaisten johtopäätöksiä kirjoittaminen on jäänyt tekemättä. Yhteenvedona Valajärven Suojeluyhdistys esittää, että Kyöstilänharjun kiviainesten ottolupaa ei myönnetä, koska mahdollisesti jopa viiden sorakuopan yhtäaikainen käyttö toisi alueen virkistyskäytön näkökulmasta kohtuuttoman suuren rasitteen 20–30 vuoden aikajaksolla.

Janakkalan Riistanhoitoyhdistys ja Etelä-Janakkalan Erätoverit kritisoivat erityisesti tapaa, jolla YVA-konsultti on hankkinut tietoja yhdistyksiltä ja sitä, minkälaisia johtopäätöksiä tietojen pohjalta on tehty. YVA-konsultti on mielipiteen esittäjien mukaan tietoisesti ja valikoiden valinnut lausuntojen osia ja tehnyt niistä lisäksi omia johtopäätöksiä ja tulkintoja, esimerkiksi hirvieläinten kulkureiteistä. Lisäksi YVA-selostuksen metsästystä koskevassa osiossa on käytetty osin vääriä termejä, mm. riistapiireistä ja metsästysalueista. Mielipiteen esittäjät vaativat myös perustelemaan arvion, jonka mukaan Kyöstilänharjun läheisyydessä ei ole metsästykseen käytettäviä passipaikkoja, ja hankkeella ei siten ole välitöntä merkitystä metsästysharrastukselle. Passipaikkoja on alueella noin kymmenen, ja alueen välittömällä vaikutusalueella saman verran, toisin kuin YVA-selostuksessa on esitetty.

Henkilö A keskittyy mielipiteessään Kyöstilänharjun maa- ja kallioperän ominaisuuksiin, jääkauden aikaisten rantavoimien toimintaan ja pohjavesikysymyksiin. Kyöstilänharjun delta on osa II Salpausselkävyöhykkeen muodostumia. Siihen liittyy kiinteänä jatkeena lounaaseen suuntautuva Piikakivenharju, joka on kerrostunut entisen jäätikköjoen uomaan. Alue on glasiaaligeologinen kokonaisuus. Hankealueella sijaitseva suppa on jäätikön reunasta irronneen jäälohkon sulamisen synnyttänyt. Supan lounaispuolella on kames-maastoa, jota ei YVA-selostuksessa ole otettu huomioon. Kappaleessa 5.3 on hankealueen (deltan) maaperän todettu olevan "hyvin vettä läpäisevää hiekka- ja sora-moreenia". Väite on erikoinen. Deltat ovat lajittuneita jäätikön sulamisvesien kerrostamia muodostelmia. Sinänsä etenkin reunadeltoissa esiintyy moreenia muodostumien jäätikön puoleisella sivulla, päällä tai sisällä. Moreeni on harvemmin hyvin vettä läpäisevää, mutta soramoreeneissa kylläkin. YVA-selostuksessa on toistuvasti muutenkin käytetty terminologisesti epäselvää käsitteistöä, esimerkiksi s. 95: *"Hankealueen geologiassa ei ole todettu merkittäviä tai suojeltavia arvoja kallio-, moreeni- tai harjumuodostumana."* Entä reunamuodostumana? Piikakiven-

harju–Kyöstilänharju on edustava osa II Salpausselkää. Salpausselät ovat Suomen kansainvälisesti merkittävin maaperämuodostelma, jolla on vastineensa muissa Pohjoismaissa. TVL:n Hämeen piirin soravarojen vuoden 1974 arviointiraportin mukaan Kyöstilänharjun itäsivulla on muodostuman sisällä moreenia/kalliosaarekkeitä. Muodostuman korkein osa on soravaltainen. Edellä esitetty tarkoittaa sitä, että kohdealueelta ei ilmeisesti saada sitä sora- ja hiekkamäärää, mitä on ehkä ajateltu. Sen sijaan alueella joudutaan murskaamaan paljon! Muodostumasta ei ole esitetty raekokojakaumia. YVA-selostuksessa on maaperän kuvauksessa eräänä lähteenä käytetty Mikroliitti Oy:n muinaisjäännösinventoinnin tekstiä, jonka puutteet ovat samalla siirtyneet myös Kyöstilänharjun YVA-selostukseen. Yleensäkin Mikroliitti Oy:n Timo Jussilan Kyöstilänharjua koskeva maaperägeologinen kuvaus on hatara. Rantavoimat ovat huuhtoneet Kyöstilänharjun sekä jäätikön meno- että tulosuunnan puoleisia kylkiä. Tähän viittaa YVA-selostuksen maininta lievealueen silttisavikerroksesta sivulla 42. Deltan päätyrinteen alaosa on kerrostanut hienorakenteinen rantakerrostuma, jota YVA-selostuksessa ei ole huomioitu. Lietettä eli hienoja aineksia sisältävät kerrokset, vyöhykkeet jne. ovat reunamuodostumissa tyypillisiä. Liette on poistettava pesemällä! Tätä riskitekijää, kuten ei myöskään moreenin esiintymistä reunamuodostelmien lajittuneessa aineksessa laattoina, ole YVA-selostuksessa otettu huomioon. Niiden toteaminen edellyttäisi kohdealueella näytteenottokairauksia. YVA-selostuksessa sivun 43 alaosassa esitetty katsaus kallioperään ei ole välttämättä oikea. Itse Kyöstilänharjulla on mielipiteen esittäjän omien havaintojen mukaan lukuisia migmatiitti- eli seoskivilohkareita. Niitä on vielä lukuisampia ja kookkaampia deltan NE-puoleisella kumparealueella. YVA-selostuksessa esitetään sivulla 43 väite, että Kyöstilänharjun keskivaiheilla kulkee itä-länsisuuntaisesti graniitin ja granodioriitin kontakti. Mielipiteen esittäjän havainnot eivät tätä tue. Delta-alueella ei ole myöskään paljastumia. YVA-selvityksessä esitetty kallioperän heikkousvyöhykkeiden lieneamenttitulkinta on pätevää työtä, laatijana on Geologian tutkimuskeskus. Se ei kuitenkaan sulje pois hydraulista yhteyttä Valajärven suuntaan ja kaakon, eli Vähikkälän kylän, suuntaan. Vedenjakajina toimineiden kalliokohoumien poislouhinta muuttaa pohjavesien virtauskuvioita sekä avannee uusia ruhjeita ja rakoja kallioakvifereiksi, mikä lisää pohjaveden kulkeutumista ja saastumisriskiä. Makean veden riittämättömyys on maailmanlaajuinen uhka lähitulevaisuudessa. Tässä mielessä on käsittämätöntä, että alueen keskeisin pohjavesivaranto, Kyöstilänharju, tuhottaisiin. Syöttöharjujen ja reunamuodostelmien yhtymäkohdat ovat parhaimpia mahdollisia vedenottamoiden sijaintipaikkoja. Kaiken kaikkiaan YVA-selostuksen laatijoilla ei ole riittävää asiantuntemusta alueen glasiaaligeologiasta, reunamuodostelmien rakenteesta eikä Itämeren altaan kehityksestä. Nyt tehty selostus pyrkii vain soranoton aloittamiseen. Ensimmäinen ottoalue olisi Troijan puuhevonen, jolla loputkin Kyöstilänharjusta saataisiin soranoton piiriin. Luotaisiinko ensimmäiselle ottoalueelle uusiorympäristöjä, kuten suppia, kun soranotto

jatkuisi viereisellä ottoalueella? Mikäli ehdotus on tehty vakavissaan, se osoittaa jotakin tekijöistään.

Henkilöiden B ja C näkemyksen mukaan maa-aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu maisemakuvan turmeltumista, luonnon merkittävien kauneusarvojen ja erikoisten luonnonesiintymien turmeltumista. YVA-selostuksessa vaikutuksia maisemaan ja kulttuuriympäristöön on vähätelty. Kyöstilänharju on perinteistä kaunista kylämaisemaa, jolla on myös historia. Soranotto alueella johtaa vahingollisiin muutoksiin luonnon olosuhteissa. Kaikkia luontoarvoja ei ole luontotyyppiselvityksessä riittävän perusteellisesti kartoitettu. Harjualueelle rajatussa kartoituksessa ei ole otettu huomioon virtausalueella olevia metsälain tarkoin suojelamia lähteitä ja noroja. YVA-selostuksessa esitetty supan tekeminen uudelleen alueen maisemointivaiheessa kuvaa hyvin suhtautumista Vähikkälän kylän asukkaisiin ja tuntemuksiin suunnitellusta soranotosta. Meitä pidetään niin yksinkertaisina, että tyytyisimme tällaiseen Niemisen Soran aikaansaannokseen, jääkauden aikaisen muodostuman sijaan. Hankkeella on myös suuri vaikutus metsästysharrastukseen alueella, Kyöstilänharjulla kun on myös eläinten kulkureittejä. Harjun vieressä olevalla Hirvisuo-nimisellä maa-alueella on riistapelto, ruokintapaikka ja ampumatorni. Harjulla on myös passipaikkoja, toisin kuin selostuksessa on esitetty. Hankkeen riskejä pohjavesialueille pidetään selostuksessa mahdottomina. Hankkeen kesto ja suuruus huomioon ottaen ottamistoiminnan aikaista vaikutusta pohjaveden laatuun pitää käsitellä pysyvänä. Vesi lähialueen kaivoihin tulee Kyöstilänharjusta. Oman talousvesikaivomme etäisyys suunnitellulta soranottoalueelta on 900 metriä. Maa-ainesten ottamisesta tulisi aiheutumaan kymmenien vuosien ajan haitallisia vaikutuksia kylän ihmisten elinoloihin. Selostuksesta löytyy ristiriitaisuuksia alueen ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien hyödyntämisestä. Käytännössä, mikäli toiminta alkaisi, alueelle ei olisi mitään asiaa kymmeniin vuosiin. Arviointiselostuksessa vähätellään ihmisiin kohdistuvaa meluhaittaa. Mustinsuon soranottoalue sijaitsee Kyöstilänharjun takana, ja siitä huolimatta työkoneiden ja murskaamisen äänet ovat kantautuneet meille hyvin ympäri vuorokauden. Jos soranotto tapahtuisi näin lähellä ja ilman Kyöstilänharjun suojaavaa vaikutusta, voimme vain kuvitella siitä meille aiheutuvaa haittaa. Myös Kansalanmäen ja Valajärven ottoalueelta kantautuu melua. Kyöstilänharjun soranotto ja Puurokorvenmäen kiviainesten kuljetukset merkitsisivät useita päivittäisiä kuorma-autolla tehtäviä kuljetuksia ympäri vuoden. Selostuksesta ei hankkeiden yhteisvaikutus käynyt selville. Soranotto toiminnan aiheuttama liikenne Kirkkoportintielle aiheuttaa meille suoranaista haittaa meluna, tärinä ja pölynä. Lisääntynyt liikenne vaarantaa lisäksi liikenneturvallisuuden heikkokuntoisella kylätienellä. Kyöstilänharjun maa-ainesten ottohankkeen suuruus kasvaa odotetusti ja yrittäjä Niemisen lupausten mukaisesti kaiken aikaa. Ketä tällaisella vaiheittaisella lupakäytännöllä oikein petetään? Sehän on tiedossa, että jo aloitettua ottotoimintaa ei Janakkalan kunnassa pysäytä mikään.

Henkilö D esittää lausunnossaan, että YVA-selostus sisälsi valtavan määrän paperia, joka kyllä mitätöityy pitkälti osin jo sen vuoksi, että eniten tutkittu vaihtoehto 1a ei ole nykytiedon valossa enää edes suunnitteilla, vaan 1b, 2a, 2b ja 2c ovat ensisijaisia vaihtoehtoja. Puurokorvenmäki on myös tulossa hankelistalle. Sen yhteysvaikutuksia Kyöstilänharjun kanssa ei ole selvitetty, mikä myös osaltaan vesittää koko YVA-selostuksen. Melumallinnukset eivät anna luotettavaa kuvaa melun leviämisestä eikä melutasosta, tämän voi todeta tutkimalla Kansalanharjun melumallinnuksia ja todellisia meluja. Mustisuon alueen melu kuuluu myös selvästi kotiimme, mikäli alueella on murskaustoimintaa. Se on häiritsevää ympäristöstä voimakkaasti erottuvaa. Vaikka melu olisi ohjearvoja vähäisempää, se on silti häiritsevää ja stressaavaa. Tämä perustuu kokemukseen asukkaana aivan Vähikkälän keskustassa. YVA-selostuksessa melun todetaan olevan merkityksetöntä ihmisille. Tämä ei pidä paikkaansa. Melu on häiritsevää ja ahdistavaa, ja tämäkin perustuu kokemukseen. YVA-selostuksesta syntyy vaikutelma, että siinä vähätellään ja aliarvioidaan lähialueen ihmisiä. Selostuksessa todetaan otetun huomioon kylän asukkaiden ja mökkiläisten lausunnot ja mielipiteet. Tämä on kaukana todellisuudesta, meluhaittoja vähätellään selostuksessa toteamalla niiden olevan vähäisiä tai merkityksettömiä. Selostuksessa kerrotaan myös taloudellisten seikkojen vaikuttavan melun torjuntaan. Mikäli melun torjuntaa ei taloudellisesti ole mahdollista panostaa, olisiko parempi hylätä koko hanke? Hankealue sijaitsee todella tärkeällä ja mittavalla I luokan pohjavesialueella, jonka selostuksessa sanotaan vaarantuvan, mutta riskiä pidetään vähäisenä. Uskokoon ken haluaa. Veden virtaukset saattavat muuttua peruuttamattomasti ja moni jää ilman vettä, tai sitten on mahdollista saastuttaa laaja esiintymä käytökelvottomaksi. Mielipiteen esittäjää ihmetyttää myös se, miksi hankealueesta ei ole tehty pohjavesialueen rakenneselvitystä. Täytyyhän näin tärkeä asia selvittää ennen luonnon massiivista tuhoamista. Luonnolle hankkeen toteutuminen olisi kuolinisku. Jääkauden aikaiset harjumuodostelmat eivät palaisi koskaan entiselleen. Alueella sijaitsee suppa, joka on poikkeuksellinen ympäröivään alueeseen nähden ja alueen läheisyydessä on myös virtaava noro, jota ei kuitenkaan ole Yrjölän luontoselvityksessä mainittu. Kyöstilänharjun toiminnasta aiheutuisi lisäksi sellaisia liikennehaittoja, että joutuisimme todennäköisesti muuttamaan pois kodistamme. Raskas liikenne aiheuttaa paljon melu-, pöly- ja tärinähaittoja kodissamme. Liikennemäärät on kerrottu liian seikkaperäisesti, muttei kuitenkaan selkeästi. Miksi ei voida kertoa, montako rekkaa/vrk tulee liikkumaan lisää Vähikkälässä? Vähikkäläntielle tulevaa rekkaliikennettä on myös aliarvioitu. Tieliikenteen vaikutukset arvioitiin merkityksettömiksi. Kuitenkaan ei ole esitetty mitään laskelmaa, joka todentaisi väitteen oikeaksi. Liikennemääriä on kuvattu todella huonosti. Hankkeella tulee kuitenkin olemaan suuri vaikutus Kirkkoportintien ja Vähikkäläntien liikennemääriin ja liikenteen haittavaikutukset suuria. Kaiken kaikkiaan tämä hanke toteutuessaan vaikuttaisi todella negatiivisesti kehittyvään Vähikkälän kylään. Tämä ainainen taistelu kotiseudun

puolesta rassaa kylän asukkaita todella paljon. Vähikkälä on kotipaikka vähikkäläläisille, ei taajamien tai kaupunkien soravarasto!

Henkilö E, jonka mielipiteen liitteenä ovat lisäksi 19 Vähikkälän koululaisen nimet, pitää Kyöstilänharjua maisemallisesti erinomaisena retki- ja liikuntakohteena Vähikkälän koulun oppilaille. Sen muuttuminen sorakuopaksi on täysin kestämaton ajatus. Ympäröivään luontoon tutustuminen (ympäristökasvatus) ja liikunta ovat koulumme toiminnan kulmakiviä. Kyöstilänharjun mainio sijainti aivan koulun vieressä on tarjonnut erinomaiset puitteet monille marja- ja sieniretkille. Kyöstilänharjun ympärille on talkoovoimin tehty upea kuntopolku, jota olemme oppilaiden kanssa hyödyntäneet runsaasti. Talvella kuntopolulle on tehty mainio hiihtolenkki, jota olemme käyttäneet aina liikuntatunneilla. Mahdollinen Kyöstilänharjun hävitys veisi harjun lisäksi hiihtoelämykset myös tulevilta Vähikkälän koulun oppilailta. On selvää, että opetuksellisten haittavaikutusten lisäksi melu- ja pölyhaitat tulevat vaikuttamaan varmasti myös koulun toimintaan. Lisäksi rekkaliikenteen kasvu vaikuttaa suoraan myös oppilaiden koulumatkoihin ja niiden turvallisuuteen. Jo vuosiä jatkunut soranotto voisi jo loppua täällä Vähikkälässä. On outoa, että pientä kylää ja sen ihmisiä rasitetaan vuositolulla tällaisella toiminnalla. Kauniin Kyöstilänharjun tuhoaminen olisi siis erittäin surullista ja lyhytnäköistä toimintaa.

Henkilöt F ja G painottavat, että maa-ainesten otto rikkoo harjumaishan peruuttamattomasti; Kyöstilänharjun kaunista maisemakuvaa ei saa soranotolla turmella. Jääkauden reunamuodostumassa on maisemallisia ja merkittäviä luontoarvoja. Myös Suomen ympäristökeskus on kehottanut Hämeen kuntia pitämään huolta jääkauden aikaansaamista luontotyypeistä. Arviointiselostuksesta saa sen käsityksen kuin harjualueella tehtyjen hakkuiden seurauksena harjulla ei olisi enää mitään arvoa, ja myös harjulla oleva suppa olisi jo tuhoutunut. Alapuolisten reunapuiden hakkuulla suppa ei vielä suinkaan ole tuhoutunut. YVA-selostuksessa melun vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen on katsottu merkityksettömäksi. Usean soranottoalueen ja mahdollisen kallionlouhinnan meluhaittoja ei voi mitenkään pitää merkityksettöminä. Mustinsuon soranoton äänet ovat kantautuneet hyvin yli Kyöstilänharjun. Nyt suunniteltu Kyöstilänharjun maa-ainesten ottoalue tulisi sijoittamaan yli puolet lähempänä kuin nykyinen Mustinsuon alue. Soranoton äänet kantautuvat todella pitkälle. Maa-ainesten otto vaikuttaa haitallisesti pohjavesialueen olosuhteisiin. Soranoton vaikutuksesta pohjaveden laatu alueella heikentyy ja pohjaveden virtaukset tulevat todennäköisesti muuttumaan. YVA-selostuksesta ei selvinnyt kaikkien mahdollisten hankkeiden yhteisvaikutus koko laajuudessaan. Soranotolla tulisi olemaan vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin, viihtyvyyteen, terveyteen ja turvallisuuteen ja se tulisi aiheuttamaan kiinteistöjen arvon alenemista Vähikkälässä. Soranotto toiminnan aiheuttama liikenne aiheuttaa lisäksi vaaratilanteita huonokuntoisilla paikallisteillä. Liikennemäärän kasvu vähentää turvallisuutta Kirkkopotintien lisäksi myös Vähikkälän- ja Lau-

nostentiellä. Lasten koulutie ja sorakuljetukset ovat huono yhdistelmä. Puurokorvenmäen liikenne suuntautuisi myös lähestulkoon varmasti kookonaan Vähikkälän kautta. Viereiseltä Kirkkoportintieltä kantautuva melu ja pöly ovat todella häiritseviä.

Henkilö H pelkää soranoton vaikuttavan pohjaveden korkeuteen ja laatuun. Kuka takaa, ettei vuosikymmenien soranotolla olisi vaikutusta veden laatuun? Pohjaveden virtaamat tulevat lisäksi todennäköisesti muuttumaan soranoton myötä. Arviointiselostuksen mukaan pohjavesivahinkoa ei pidetä mahdollisena. Ei sen pitänyt olla mahdollista Talvivaarassakaan. Yrittäjän vastuu tällaisessa tapauksessa on todellisuudessa mitätön. Soranoton siirtyminen näin lähelle kyläkeskusta, jossa jo ovat Kansalanmäen ja Sauvalan soranottoalueet, tulee aiheuttamaan meille väistämättä lisää meluhaittaa. Seulonnasta ja murskauksesta syntyvät äänet kantautuvat todella pitkälle. Kaikkien ottoalueiden melun yhteisvaikutus on huomattava ja vaikutus asumisviihtyvyyteen erittäin negatiivinen. Suunniteltu soranotto ja tielinjaus tulevat pilaamaan Kyöstilänharjulla sijaitsevan ulkoilupolun ja talvisin Rajatöyräänmäkeä kiertävän maastollisesti vaihtelevan hiihtoladun, vaikka arviointiselostuksessa toisin väitetään. Koskemattoman harjumuodostelman avaaminen nyt soranotolle merkitsee todellisuudessa lupaa paljon mittavampaan soranottoon alueella. Niemisen Sora Oy:n ensimmäinen lupahakemus oli tarkoituksellisesti rajattu pienemmälle alueelle. Lisäksi uutta hanketta suunnitellaan Puurokorvenmäelle. Kirkkoportintien kunto on erittäin huono koko matkallaan Vähikkälästä pohjoiseen. Arviointiselostuksessa vähätellään kuitenkin soranottoliikenteen vaikutusta tien kuntoon. Huomiotta jätetään mm., että kun soraralli alkoi, Kirkkoportintie Mustisuolta Vähikkälään petti useasta kohdasta lähes kulkukelvottomaan kuntoon, ja tiepohjaa on jouduttu kunnostamaan ja päällystämään uudelleen. Lisääntynyt liikenne lähistön jo heikkokuntoisilla teillä aiheuttaa vaaraa tiellä liikkujille, etenkin pienille koululaisille. Yhteisvaikutukset urakoitsija Niemisen hankkeiden ja muiden toimijoiden kanssa olisivat todella merkittävät. Alueen maisemallisia tai luontoarvoja pidetään Niemisen Sora Oy:n ympäristökonsultin selvityksessä merkityksettöminä. Kyöstilänharju on kuitenkin jo sinänsä kaunista perinnemaisemaa. Varsinkin alueen maastolliset yksityiskohdat, mm. alueella sijaitseva suppa, tekevät siitä säilyttämisen arvoisen.

Henkilöiden I ja J mielestä tämänkaltaisten hankkeiden asiapitoinen teksti on tavallisen tasamaan tallaajan ymmärrykselle haasteellista ja vaikealukuista. Vaikka asiasisältö ja teksti ovat haasteellisia, on selvää, että tämänkaltaisen hankkeen toteutuminen vaikutuksineen olisi hyvin laajalti näkyvää ja tuntuva, minkä tavallinenkin ihminen ymmärtää. Mitään asiaa ei voida vähätellä, pikemminkin mielestämme usea asia vaatisi enemmän tarkastelua. Tulemme asumaan täällä kylässä toivottavasti eläkeikään saakka, kasvattamaan lapsemme aikuisiksi sekä huonossa tapauksessa kokemaan konkreettisesti käytännön haitat. Mikään paperi ei voi luvata etteivätkö meidän asuinympäristömme viihtyvyys, lii-

kenneturvallisuus ja terveyshaitat olisi uhattuina. Päätökset ovat kauaskantoisia asioita ajatellen vaikka kyseiselle alueelle kohdistuvaa maakuntakaavaa. Ymmärrykseemme ei mahdu näkökanta Piikakivenharjun ja Kyöstilänharjun eriarvoisuudesta. Piikakivenharjun on maakuntakaavassa katsottu olevan geologisesti arvokasta aluetta, kun taas tien toisella puolella sijaitseva Kyöstilänharju on merkitty soranottoalueeksi. Yhdessä ne kuitenkin muodostavat geologisen Salpausselkään kuuluvan muodostelman. Geologiset löydökset ovat historiallisesti arvokkaita, joiden alueet tulisi säilyttää sellaisenaan meille ja tuleville sukupolville. Pohjaveden turvaaminen asuinalueellamme on elinehto. Nyt jo tämänhetkisten sorahankkeiden seurauksena vanhimmat asukkaat ovat huomanneet muutoksia veden riittoisuudessa. Mahdollisista pohjavesiongelmistä sekä maan saastumisvahingoista tällä alueella kukaan ei ole esittänyt varasuunnitelmaa, joka kertoisi, mitä onnettomuustilanteessa tehtäisiin, ja kuka ottaisi vastuun. Olemme muuttaneet maalle saadaksemme olla suhteellisen rauhassa melulta ja liikenteeltä. Tämänhetkisten sorahankkeiden rekkaralli on ollut jo itsessään runsasta ja aiheuttanut vaaratilanteita. Kylämme teiden kunto on suunnattoman surkea. On kohtia, joissa ei edes kaksi isoa henkilöautoa mahdu rinnakkain, saati kaksi isoa rekka-autoa. Turvallisuus laskisi entisestään koululaisten tehdessä koulumatkojaan. Kylämme sijaitsee myös kesäisin kioskia, joka on hyvin merkittävä ja suosittu ihmisten keskuudessa. Puurokorven kalionmurskauksen hankkeen liikenne- ja metelitekijöitä ei myöskään mielestämme ole painotettu riittävästi Kyöstilänharjun YVA-selostuksessa. Hanke ei ole näkemysmme mukaan ole yhteiskunnallisesti mitenkään merkittävä, ainoastaan yhden yrittäjän elinkeinomahdollisuus. Näiden kaikkien monttujen yhteisvaikutus toisiinsa on todella huomioitava. Melua, pölyä ja liikennettä moninkertaisesti! Syntyy tunne, että arvostetaanko meitä ja asuinympäristöä laisinkaan. Syrjäseutujen hiljentyminenkö vie yhteiskuntaamme eteenpäin? Kylämme on tällä hetkellä viireä ja viihtyisä, jollaisena haluaisin sen lapsillemme jättää. Kyöstilänharju on meille asukkaille luonnon kannalta merkittävä. Toivomme, että asiaa katsotaan laajasti, kokonaisvaltaisesti ja puolueettomasti ottaen huomioon ympärillemme jo nyt kohdistuvat haitat ja niiden vaikutukset mahdolliseen hankkeeseen. Mielestämme Kyöstilänharjun YVA-selostuksessa ei ole asukkaiden, asuinympäristömme luonnon eikä eläinten kannalta otettu huomioon kaikkia tärkeitä asioita eikä painotettu niitä riittävästi.

Henkilöt K ja L ovat tyytyväisiä siitä, että Kyöstilänharjun hankealueelle saatiin YVA-käsittely. Hankkeesta vastaavan Niemisen Sora Oy:n palkkaaman YVA-konsultin selostusta oli mielenkiintoista lukea. Selostuksessa on paljon konsultin subjektiivista filosofista pohdintaa, mikä ei oikein perustu mihinkään. Siinä on paljon toistoa, mikä aiheuttaa sekavuutta ja tulkintoja, jotka aiheuttavat epävarmuutta. YVA-selostuksen mukaan kaikki hankkeen vaikutukset ovat joko vähäisiä tai korkeintaan kohtalaisia, jopa positiivisia, kun esimerkiksi *"alue saadaan maakunta-kaavan mukaiseen käyttöön"*. Emme ole kuulleet, että työntekijöinä olisi

ollut vähikkäläläisiä. Selostuksessa on esitetty paljon asioita, miksi mitään esteitä hankkeelle ei ole. Kyläläisten mielipiteitä ei juuri ole kuultu tai ne on ohitettu nopeasti. Keskitymme mielipiteessämme lähinnä liikenteeseen. Suurten kasettirekkojen kulkeminen tiellä edestakaisin toista sataa kertaa päivässä nostattaa aikamoisen hiekkamäärän ilmaan. Tästä asiasta ei löytynyt mainintaa, ei tuulen kanssa eikä ilman. Tien päällystämisen vaikutus meluun ja pölyyn pitää ehdottomasti tutkia. Kun yksityistie on päällystetty, Kirkkoportintien liittymä pysyy myös ehyempänä. Kuorman peittäminen olisi myös tutkittava asia, vaikka sitä ei yleisesti vaadita. YVA-selostuksessa mainitaan, että tien kapeus ja liittymän huono näkyvyys ei ole rekkojen ongelma, mikä on varsin itsekäs näkemys. Selostuksessa ei ole käsitelty, mikä ongelma se on kevyelle liikenteelle tai henkilöautoille, ison rekan puskiessa tielle. Matkaetäisyydet toiminta-alueelta runkoteille 54 ja 130 sekä E12:lle on selostuksessa ilmoitettu liian lyhyiksi. Todellisuudessa ne ovat useita kilometrejä pitempiä, jopa kaksinkertaisia. Puurokorvenmäeltä Vähikkälän tai Rehan kautta tielle E12 on sama matka. Puurokorvenmäen, Mustisuon ja Kyöstilänharjun maa-ainesten ottoalueet ovat saman omistajan hallussa ja saman tien varressa, ja liikenne suuntautuu ilman muuta etelään. Logistisesti on aivan selvää, että lähes kaikki Puurokorven alueelta tuleva liikenne suuntautuu etelän kautta isoille teille. Liikennelaskelmissa on tahallisesti harhautettu lukijaa. Sivulla 62 olevasta liikenneosuuskartasta on unohdettu keskikylän osuus, joka on varsinainen pullonkaula, siihen liittyy myös Kansalanharjulta tuleva liikenne. Keskikylän reitin varrella, aivan sen välittömässä läheisyydessä on 7 taloutta. Vaikka hankkeesta vastaavalla on varmaan selkeä näkemys vuosien varrelta siitä, miten ajot jakautuvat vuodenaikojen ja vuorokaudenaikojen mukaan, ei tästä ole selkeää esitystä, esim. taulukkomuodossa. YVA-selostuksen mukaan toiminta alkaisi yöaikaan klo 6, ja kuljetuksiin käytettäisiin viikonloput. Vähintään pitää selvittää toiminnan rajoittaminen alkamaan kello 7 ja määrittää maksimikuljetusmäärä vuorokautta kohden. Myös vuosittaiset maa-ainesten ottomäärät jokaiselta ottoalueelta on käytettävissä ja ne ovat julkista tietoa. Näiden ottomäärien muuttaminen kuljetettaviksi määriksi ei liene kovin vaikea laskutoimitus. Jokaiselta yrittäjältä pitää pyytää kirjallinen ennustearvio, sitten voi laatia todellisemman liikennettä koskevan tulevaisuuden vision. Kaiken kaikkiaan YVA-selostus on heppoinen esitys vakavasta asiasta, ja paikka paikoin tekstistä kuultaa läpi pieni ylimielisyys sekä vahva usko ja luottamus siihen, että sekä maa-aineslupa että ympäristölupa heltiävät ilman suurempia vaikeuksia. YVA-selostuksesta määräys- ja lupa-asiat siirrellään milloin lupakäsittelyyn, milloin lupaehtoihin. Minkäänlaista selkärankaa ja sitoutumista ei löydy hankkeesta vastaavalta eikä YVA-konsultilta. Kaikki asiat leijuvat avoimena ilmassa. Tämä jos mikä aiheuttaa ahdistusta, epävarmuutta ja painetta. Teiden kunto pitää saada paremmaksi ja turvallinen kevyen liikenteen väylä tulee ehdottomasti saada, ennen kuin näin suurta hanketta lähdetään toteuttamaan. Ensisijainen vaatimus edellä olevin perustein on, että hanketta ei nyt toteuteta. Mikäli hanke jatkuu, yllä esitetyt lisäselvitykset on toteutettava ja kirjattava. Koko maakuntakaava-

alueen mukainen alue (Eoh45) on sitten käsiteltävä kokonaisuutena. Jos alue saadaan puolitettua, on ehdottomasti heti haettava muutosta maakuntakaavaan ja kaikkiin muihin kaavoihin, jotta toiminta-alue kokonaisuudessaan pienenesi kaikissa mahdollisissa suunnitelmissa. Alue ei saa jäädä puoliksi ilmaan vellomaan. Asia on käsiteltävä kokonaisuutena. Lisäksi alueelle on suurten riskien vuoksi ilman muuta asetettava kiinteä sähkökäyttöinen murskauskone.

Henkilöt M ja N esittävät mm. seuraavaa: YVA-konsultti totesi esittelytilaisuudessa 25.10.2012, ettei vaihtoehto 1a ole todellinen vaihtoehto. Mikäli se toteutettaisiin, alueelle varmasti haettaisiin lisää maaineslupia, pala kerrallaan, ja lopullinen toteutuma olisi vaihtoehtoon 1b mukainen. Tämä on ristiriidassa YVA-selostuksen kanssa. Koska hankkeen YVA-selostuksen tehnyt konsultti myöntää, että 1a ei ole kokonaisuutta ajatellen realistinen vaihtoehto, on sen esittely selostuksessa turhaa työtä, ja vaihtoehto on siten poistettava suunnitelmasta. Yhteisvaikutukset eri maanottoalueiden kanssa, erityisesti Puurokorvenmäen, on todettu mahdolliseksi selvittää tarkemmin. Kussakin maainesluvassa olevat ottomäärät ja -ajat ovat kuitenkin julkista tietoa, jonka perusteella esim. liikennemäärien arvioinnin voi tehdä. Lisäksi on väärin olettaa, että Mustisuon tai Kansalanharjun ottoalueella toiminta olisi päättymässä. Näihin kohteisiin tullaan varmasti hakemaan toiminnan jatkamisen mahdollistamia lupia. Eri ottoalueiden yhteisvaikutus tulee esittää ja arvioida lupien myöntämässä laajuudessa. Erikoista on myös se, miten ympäristövaikutuksia voidaan arvioida esittämättä tieto- ja laitoksen toiminta-ajoista. Ylimalkaisesti esitetty mahdollisuus kahden vuoron käyttämisestä ja kello kuudelta aloittamisesta sekä viikonloppukuljetuksista on kohtuutonta naapurustoa kohtaan. Hankealueen virkistysarvoa vähätellään selostuksessa toteamalla mm., että hankealue on metsätalouskäytössä ja että sillä ei juuri ole virkistyskäyttöarvoa. YVA-selostuksesta ei ilmene, mihin vuodenaikaan luonto- ja ympäristöselvitys on tehty ja kauanko maastossa on oltu. Hämeen kylmänkukka esiintyy edelleenkin Kyöstilänharjun alueella, koska se on esiintynyt aiemminkin. Sitä ei vain tehdyllä maastokäynnillä löytynyt. Lisäksi päästöt pohja- ja pintavesiin on selostuksessa kuvattu hyvin ylimalkaisesti. Eri-tyisesti liikennevaikutuksia koskevassa osuudessa on pahoja ristiriitaisuuksia ja puutteita. Tekstissä mm. todetaan, että hankkeen kiviaineskuljetuksia ei tehdä yöllä. Toisaalta toiminta-aikaa/aikoja ei osata arvioida kappaleessa 6.6. Liikenteen melua ei ole esitetty 1b-vaihtoehtoon mukaisessa suunnitelmassa vuodelle 2018. Alueelta toimitettavat päivittäiset kiviainestoimitukset vaihtelevat. Kiireisinä kevät- ja kesäpäivinä kylän läpi kolistelee helposti moninkertainen määrä autoja, eli mahdollisesti useita satoja autoja, keskitalvella on sitten hiljaisempaa. Selostusta on näiltä osin selkeytettävä. Käytetyillä tiedoilla maaineslupa on asetettava ehto, ettei YVA-selostuksessa esitettyjä liikennemääriä ylitetä, eli 40 käyntiä päivässä. Selostuksessa tehdään myös laajaa vertailua siitä, miten aiheutuva päästömäärä lisää Janakkalan päästöjä, kun aiheutuvia päästöjä itse asiassa pitäisi verrata ko. tieosuuksilla nyt syn-

tyviin päästöihin ja arvioida sitä, paljonko alueelliset päästöt lisääntyvät. Kuvissa 23 ja 24 esitetään kirjallisuuteen ja säädöksiin perustuvat pölyn leviämisarvot, mutta kappaleessa ei mainita yhtään lähdettä. Mistään ei myöskään käy ilmi, mihin kirjallisuuteen ja säädöksiin arviot perustuvat. Liikenteestä yleisillä teillä ja toiminta-alueella sekä toiminnasta itse otto-alueella tulee tehdä pölymallinnus, jota tulee kuormittaa erilaisilla tuulilla. Vähikkälän kevyen liikenteen väylän rakentamista koskeva hanke vastaava Timo Niemisen aiemmin esittämä lupaus tulisi lunastaa. Toimintaa ei pitäisi aloittaa, ennen kuin kevyen liikenteen väylä on valmistunut. YVA-selostuksessa on paljon toistoa, ja tekstiin joukkoon on lisäksi ripoteltu harhaanjohtavasti laatijan omia mielipiteitä, esimerkiksi alueen tieverkon kunnosta. Riistanhoitoyhdistyksen lausuntoa on muokattu tarkoitushakuisesti, eikä lausunnon sisältö ole edes päässyt tähän selostukseen. Yhteenvetona mielipiteen esittäjä toteaa, että YVA-selostus sisältää niin paljon virheitä, ylimalkaisuuksia ja liikaa asianosaisten mielipiteitä, että sitä tulee täydentää ja korjailla huomattavasti. Perusteltua olisi harkita tämän YVA-selostuksen hylkäämistä, koska se ei ole luotettava ja objektiivinen.

Henkilö O katsoo, että arviointiselostus vastaa lähes kaikilta osiltaan aiemmin tehtyä arviointiohjelmaa – kaikkine jo siinä nähtyine puutteineen ja virheineen. Minkäänlaista vaivaa ei esim. ole nähty tiedon keräämiseksi alueen muiden soranottohankkeiden aiheuttamista rasitteista, joitakin ylimalkaisia julkisia tietoja lukuun ottamatta. Kerätty tieto ei riitä lupaharkintaan myönteisen lupapäätöksen pohjaksi, eivätkä vertailtavat toteutusvaihtoehdot palvele tarkoitustaan 0-vaihtoehtoa lukuun ottamatta. Arviointiselostuksessa kerrotaan, ettei vaihtoehtoa 1a haluta toteuttaa, vaan laajuus tulee olemaan 1b:n mukainen, minkä YVA-konsultti myös vahvisti YVA-selostuksen infotilaisuudessa. Näin ollen arviointiselostuksessa on vertailtu vaihtoehtoa 1a, joka on suunniteltu, mutta jota ei aiota toteuttaa, ja toisaalta vaihtoehtoa 1b, joka halutaan toteuttaa, mutta jota ei ole suunniteltu. 2a ja 2c, ja siten myös 2b, ovat täysin tarpeettomia vaihtoehtoja, koska jo ELY-keskuksen pohjavesilausunto (HAMELY/908/07.00/2010) käytännössä estää polttomoottorikäyttöiset vaihtoehdot. Koska 1b vaihtoehdolle ei ole edelleenkaan esitetty minkäänlaista maa-ainesten ottosuunnitelmaa, ei ympäristövaikutuksen arvioinnin tuloksia voi pitää luotettavina. On käsittämätöntä, että vaikutuksia edes väitetään arvioidun ilman suunnitelmaa toteutuksesta. Huomattava on myös se, että kummatkin toteutusvaihtoehdot sisältävät kokonaisuudessaan harjun kames-maaston ja supan korpineen. Siksi tulisi arvioida myös sellainen toteutusvaihtoehto, joka säästäisi supan ja siinä olevan korven sekä jyrkän proksimaalirakenteen. Arviointiselostuksessa on monin paikoin tehty varsin suoraviivaisesti hankkeelle edullisia tulkintoja tilanteissa, joissa definitiivistä tietoa ei kuitenkaan ole ollut. Päinvastoin kuin luonto- ja maisemaselvityksen sivulla 13 todetaan, voi metsälain tarkoittama korpi olla myös muuttunut, mutta luonnontilaan palautettavissa. Vastoin selvityksen näkemystä avohakkuu ei ole pysyvä muutos. YVA-selostus sen enempää kuin luonto- ja mais-

maselvityskään eivät mainitse lainkaan noroa, joka harjulla kiistatta sijaitsee. Alueella harrastetaan metsästystä. Vaikka alueella ei hirvitorneja olekaan, sitä on käytetty passipaikkana jahdeissa. Alueella on todennäköisesti keskimääräistä enemmän hirviä, ja se on tärkeä hirvien kulkureitti. Kyöstilänharjun ja sen lähialueen virkistyskäytön osalta arviointiselostus on todella tarkoitushakuinen. Mm. melua ja pölyä on tarkasteltu oikeastaan vain asutuksen osalta, joka hankkeesta vastaavan onneksi on jokseenkin etäällä. Vaikutukset virkistyskäyttöön on arvioitu raa’asti alakanttiin. Maa-aineksen ottopaikan liittymän sijaintia koskeva ongelma on selostuksessa käytännössä unohdettu ja jätetty ratkaisematta. Mustisuon maa-aineksen ottopaikan toiminta-ajalta toteutuneesta historiasta liikenneonnettomuuksineen on helppo päätellä, ettei onnettomuus ole vain mahdollinen, vaan todennäköinen. Arviointiselostuksen lähteinä on lukuisia puhelinkeskusteluja mm. eri viranomaisien kanssa. Tällaisia lähteitä ei tämältyyppisessä selvityksessä pitäisi olla lainkaan, sillä erityisesti viranomaisen ollessa kyseessä nämä jo virkansa puolesta voivat antaa asiassa tarvittavia lausuntoja kirjallisesti. Kirjallisiin lähteisiin viittaaminen tarjoaa myös muille mahdollisuuden arvioida alkupe-
räisen lausujan näkemys asiasta. Muidenkin tehtyjen selvitysten, esimerkiksi Mikrolitti Oy:n tekemän kulttuuriperintöä ja muinaisjäännöksiä koskevan selvityksen, olisi suonut olevan yleisesti saatavilla. Vielä merkittävämpi puute on se, että yksi ainoa käynti alueella kesän lopulla ei palvele erityisen hyvin esim. arkeofyyttien löytämistä alueelta. YVA-selostuksessa esitetyn tiedon perusteella sekä selostuksen puutteiden ja virheiden takia vain 0-vaihtoehto on hyväksyttävissä.

Henkilöt P, Q ja R toteavat, että hankkeesta tehty selostus on virheellinen ja antaa harhaanjohtavan kuvan hankkeen laajoista asuinympäristöön kohdistuvista haittavaikutuksista. Selostuksessa on kyllä mainittu mahdolliset negatiiviset tai positiiviset vaikutukset alueen luonnolle tai asukkaille, mutta samalla myönnetään, ettei mitään varmoja tietoja haittojen laajuudesta ole olemassa. Selostuksessa on keskitytty lähinnä vaihtoehtoon 1a, jota pidetään 1b:tä todennäköisempänä vaihtoehtona. Kuulemistilaisuudessa 25.10.2012 YVA-konsultti Matti Jokisen kuitenkin vahvisti, että toteutettava hanke tulisi olemaan vaihtoehto 1b. Lisäksi pelkäämme että työmaaliikenne kulkee vielä paljon lähempää kotiamme kuin selostuksessa mainittu ottoalue on; tästä ei kerrota selostuksessa. Maaston muodosta johtuen (kallioharjanne) helpoin kulkureitti työmaalle olisi nykyinen metsäautotie, joka on 300–400 metrin päässä kotoamme. Suunnitellulle soranottopaikalle on kotimme pihalta matkaa noin 750 m. Soranottopaikalta maasto laskee loivasti tonttiamme kohti, ja välimaastossa kasvaa jonkin verran nuorta sekametsää. Mitään melulta tai pölyltä suojaavaa estettä ei ole. Nykyisiltäkin sorakuopilta äänet kuuluvat ajoittain häiritsevinä, vaikka matkaa on selvästi enemmän. Mahdollinen louhinta- ja räjäytystyö aiheuttaa voimakasta melua ympäristöön. Maa-ainesten otto kyseiseltä alueelta tuhoaa kauniin ja arvokkaan harjumai-seman. Lisäksi alueen käyttö ulkoilu-, urheilu- ja marjastustarkoitukseen estyy. Alueella on suosittu ulkoilureitti ja talvisin mainio hiihtolatu vaihte-

levassa maastossa. Aiottu tie soranotto paikalle katkaisee polun/ladun useasta kohdasta. Suurilla työkoneilla tehtävät kaivu- ja louhintatyöt pelottavat harjulla asuvat ja kulkevat eläimet pois. Pintamaan poistaminen suurelta alueelta muuttaa veden suodattuvuutta ja näin vaikuttaa veden määrään, laatuun ja virtaussuuntaan. Harju sijaitsee ykkösluokan pohjavesialueella, jolloin maa-ainesten oton jälkeen ei voida taata veden laadun ja puhtauden säilymistä eikä riittävyttä esim. räjäytystöistä johtuen. Soranotto paikalle on suunniteltu uusi tielinja keskelle harjun etelärinnettä, mistä autojen ja koneiden aiheuttama melu ja pöly kantautuisivat esteettä lähitaloihin. Jo nykyistenkin sorakuljetusten takia Kirkkoportintien kunto on huonontunut lähes kulkukelvottomaksi kunnossapitolupauksista huolimatta. Menetämme rauhallisen kotiympäristömme, jossa olemme viihtyneet yli 20 vuotta, mikäli soranotto Kyöstilänharjulla sallitaan. Selostuksesta ilmenee harjumaiseman muuttuminen ja lopullinen katoaminen, mitä maisemoinnilla ei pystytä enää palauttamaan. Vähikkälän kylässä olevat soranotto paikat aiheuttavat jo nykyiselläänkin vakavia haittoja kyläläisten turvallisuuteen ja asumisviihtyvyyteen.

Henkilö S katsoo, että pelkästään Kyöstilänharjun mahdollinen ottoalue yksinään, ilman muiden ottoalueiden yhteisvaikutusta, olisi Vähikkälän kylälle, sen ympäristölle ja ihmisille vuosikymmeniä jatkuva merkittävä ympäristöriski ja -haitta. Vaikutusta luontoon, ympäristöön, maisemaan ja ihmisiin ei voida pitää vähäisenä tai merkityksettömänä millään osa-alueella, saati sitten ottaen huomioon kaikkien soranottoalueiden yhteisvaikutukset. Olemme ostaneet vanhan maatilan kylän keskustasta kunnostettavaksi tulevaisuuden kodiksemme. Mahtaako siinä olla järkeä? Edessä saattaa olla monta kymmentä vuotta murskan louskutusta jopa neljältä soranottoalueelta, ja vielä viheliäisenä viidentenä kenties Puurokorvenmäen kallionmurskaus, unohtamatta bonuksena päälle tulevaa rekkarallia. Ei varsin vastaa mielikuvaani maalla asumisesta! Rekkaralli heikentää merkittävästi liikenneturvallisuutta. Vaaratilanteita on ollut jo aivan riittävästi. Virkistysmahdollisuudet eivät YVA-selostuksen mukaan häiriinny Kyöstilänharjun soranotosta. Henkilökohtaisesti koen melun todella viihtyvyyttäni ja virkistäytymistäni haittaavana asiana. En näe järkeä luonnon mahtavien voimien muovaamien luonnonmuodostelmien tuhoamisessa. Ei voi olla ajattelematta sitä, että kuinka sitten käy, jos mahdollisella ottoalueella tapahtuu ympäristöönnettomuus. Niitähän on sattunut tiukoista lupaehdoista ja valvonnasta huolimatta. Ei selviä asia YVA-selostuksesta, eikä selvinnyt YVA-tiedotustilaisuudessa 25.10.2012 kysyttäessäkään. Meluhaittoja ei selostuksessa pidetty juuri minään, mutta se ei yllätä. Meitä maalaisia pidetään vain liian herkkäkorvaisina. Soranottoalueilta kantautuvat äänet, kuten murskauksen ja seulonnan jytkä, lastauksen aiheuttama kolina ja kumu, työkoneiden kaasuttelut ja peruutusmerkkiäänien piipitykset ovat kuitenkin hyvin häiritseviä ja terveysriski ihmiselle. Liikenne aiheuttaa oman lisänsä tähän kakofoniaan. YVA-selostuksen väitteet meluhaittojen merkityksettömyydestä ovat itsessään merkityksettömiä. Selostuksessa ei ole arvostettu asukkaiden kokemusta asiasta. Melu ja rekkaralli

eivät ainakaan houkuta lisää asukkaita kylään, ja pelkona on sekin, että Vähikkälään kyläkoulun ja rauhallisen ympäristön takia muuttaneet lapsiperheet muuttavat pois. Kylän hyvässä vauhdissa oleva myönteinen kehitys on siis ilmeisessä vaarassa. Mistään tilapäisestä vaikutuksesta ei voi puhua, kun useaan otteeseen on tullut selväksi, että tarkoitus ei ole ottaa Kyöstilänharjasta vain 10 hehtaaria, vaan niin paljon kuin irti saadaan. Piikakivenharju ja Kyöstilänharju ovat samaa geologista Salpausselkään kuuluvaa muodostelmaa, ja silti ne on maakuntakaavassa arvostettu täysin eri tavalla: Piikakivenharju geologisesti arvokkaaksi kohteeksi ja Kyöstilänharju mahdolliseksi soranottoalueeksi. Miten voi olla niin, että toinen puoli on luonnontilassaan arvokas ja toinen arvokas vain maan tasalle jyytettynä? Maakuntakaavassa Vähikkälän kylä on osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta perintömaisemaa. Myös Kyöstilänharju on osa tätä arvokasta perintömaisemaa, vaikka YVA-selostus mieluummin jättää tämän vähemmälle huomiolle. Soranoton vaikutukset tähän maisemaan kokonaisuutena olisivat merkittävät. Hanke ja sen liikenne aiheuttavat myös pöly- ja pakokaasupäästöjä ja nostavat hiukkaspitoisuuksia siihen verrattuna, että soranottoa ei olisi. Kyseisen hankkeen perusteeksi I luokan pohjavesialueella ei riitä se, että soraa tarvitaan kehittämiseen ja kehittymiseen. YVA-selostuksessa ei ole edelleenkään otettu huomioon raskainta mahdollista tilannetta kylän asukkaiden kannalta: samanaikainen murskaus/seulonta on käynnissä Kansalanharjulla, Sauvalan ottoalueella, Mustisuolla, Kyöstilänharjulla sekä suunnitellulla Puurokorvenmäellä sekä toiminnan aiheuttamat haitat koko laajuudessaan ja kaikkine riskeineen. YVA-selostusta ei tästäkään syystä voi pitää luotettavana dokumenttina kuvaamaan Vähikkälän kylän soranotosta aiheutuvia haittoja. Hankkeesta ei edelleenkään ole mitään iloa, virkistystä tai hyötyä kyläläisille, vaan jo tällä hetkellä pelkästään kaikkea yllä mainittua haittaa.

Henkilöt T ja U toteavat lausunnossaan seuraavaa: Arviointiselostuksen perusteella vaikuttaa vahvasti siltä, että arviointi on suoritettu vain vaihtoehto 1a:n perusteella, vaikka on selvää, että lupaa haetaan vaihtoehto 2b:lle. Selostuksessa vähätellään lisäksi meluhaittoja; selitetään kylän asukkaiden vain olevan tottumattomia soranotto toiminnan aiheuttamaan meluun. On kuitenkin aivan eri asia sietää jokin melutaso mittaustilanteessa kuin päivittäin, viikoittain tai vuosittain toistuvana. Myös pölyn määrä kasvaa toiminta-alan mukana, mitä kuitenkin myös vähätellään. Kyöstilänharju on I luokan pohjavesialuetta, jonka säilyttäminen puhtaana reservinä on ehdottoman tärkeää. Arvoitukseksi jää, miten louhinta vaikuttaisi Kyöstilänharjun pohjavesiin. Samoin maisema- ja luontoarvoja vähätellään selostuksessa. Hienot kokemukset, joita me tarvitsemme, ovat aina subjektiivisia. Vähikkälässä on ollut soranottoa kolmessa paikassa jo yli 30 vuoden ajan. Mikäli suunnitellut Niemisen Sora Oy:n hankkeet toteutuvat, toimintapaikkojen lukumäärä kasvaisi viiteen ja toiminta-aika vastaavasti kymmeniksi vuosiksi eteenpäin. Kuukaan ei voi vähätellä toimintahaittojen yhteisvaikutusta. Mutta ehkä joskus tulevaisuudessa nykyisten vähikkäläläisnuorten lapset ja lastenlap-

set voivat tehdä retken edesmenneelle Kyöstilänharjulle ihailemaan Niemisen Soran suppaa.

Henkilö V kiinnittää lausunnossaan huomiota luonto- ja maisema-arvoihin, liikenteeseen, meluun, pohjavesikysymyksiin ja alueen soranoton laajuuteen yleensä. Kyöstilänharju yhdessä Piikakivenharjun kanssa muodostaa maakunnallisesti arvokkaan maisema- ja harjualueen, joka on osa Salpausselkää. Soranotto turmelisi tämän alueen täysin. Selostuksessa liikenteen määrää ja vaikutusta on tarkoituksella vähätelty, eikä Kirkkoportintien huono kunto nouse riittävästi esiin. Selostuksen mukaan soranjalostuksen ja murskauksen melut saadaan meluntorjunnalla rajattua todella mitättömiksi, mutta omakohtaiset kokemukset ovat osoittaneet, että käytännössä asia ei ole niin. YVA-selostuksessa vaikutukset veden laatuun ja riittävyyteen lähikiinteistöissä arvioitiin merkityksettömiksi. Kuitenkin vaihtoehdossa 1b vaikutukset pohjaveden virtauksiin arvioitiin kohtalaisiksi. Miten siis voidaan olettaa, että hanke ei vaikuttaisi kaivoihimme? Ilman Niemisen Sora Oy:n ottohanketta ja suunniteltua Puurokorven kallionlouhinta-alueen maa-ainesten ottoa on Vähikkälässä jo tällä hetkellä aivan riittävästi.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Hämeen ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue antaa yhteysviranomaisen lausunnon arviointiselostuksesta ja sen riittävyydestä. Hankkeen ja sen vaihtoehtojen vaikutukset on YVA-lain 10 §:n mukaisesti pitänyt selvittää arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon mukaisesti.

Yhteysviranomaisen lausunnon valmistelussa on otettu huomioon arviointiselostuksen kuulemisvaiheessa annetut lausunnot ja mielipiteet. ELY-keskus lähettää kopiot saamistaan lausunnoista hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset asiakirjat säilytetään Hämeen ELY-keskuksessa.

Hankkeen tarkoitus

Hankkeen tarkoitus ja tarpeellisuus on kuvattu ja perusteltu asianmukaisesti.

Hankekuvaus

Hanketta ja sen liikennettä on kuvattu kohtalaisen laajasti ja kattavasti, mutta joihinkin kohtiin yhteysviranomaisella on kuitenkin muutamia huomautuksia. Hanketta ja sen liikennettä on kuvattu ainakin kolmessa YVA-selostuksen luvussa, mikä vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista hankkeesta.

Arviointiselostuksen 6. luvussa kuvataan pääosin varsin yleisellä tasolla kiviaineshankkeen toiminta, tuotteet, koneet ja laitteet, toiminta-ajat sekä raaka- ja polttoaineet. Itse suunnittelun kohteena olevan hankkeen tuotteita, toiminta-aikoja ym. koskevia tietoja on varsin niukasti. Selostuksen mukaan mm. *"toimitettavat päivittäiset kiviainestoimitukset alu-*

eelta vaihtelevat ja riippuvat rakennuskohteiden koosta ja etäisyydestä". Toiminta-aikoja koskeva kuvaus jää myös yleiselle tasolle. Selostuksen mukaan toiminta-ajat riippuvat ottoalueesta ja sen lähiympäristöstä sekä toiminnasta, eikä yleistä toiminta-aikaa ja toiminnan kestoa siten voi määritellä.

Yhteysviranomaisen edellytti arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että selostuksessa esitetään yksi tai useampia vaihtoehtoisia murskauksen toiminta-aikoja arviointiohjelmassa esitetyn lisäksi. Niitä ei kuitenkaan ole esitetty. Yöaikana tapahtuvista kuljetuksista on kuitenkin selostuksen mukaan päätetty luopua.

Otettavan kiviaineksen ja haetun toiminta-ajan puitteissa toiminnan arvioidaan aiheuttavan enintään noin 40–50 käyntiä päivässä. Yhteysviranomaisen lausunnossaan edellyttämää arviota liikennesuoritteiden minimi- ja maksimimääristä vuorokaudessa ja niiden ajallisesta (vuorokautisesta ja vuotuisesta) jakaumasta ei kuitenkaan ole esitetty.

Toiminnan ja liikenteen CO₂ -päästöjen määriä ja toiminnan aiheuttaman melun leviämistä on arvioitu laskennallisesti, mutta toiminnan aiheuttamien pölypäästöjen määrästä ja laadusta ei ole esitetty arviota.

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa edellytettyä vaihtoehtoista liittymää ja sen ympäristövaikutuksia ei ole esitetty, vaan sen sijaan on esitetty astetta kevyempää ratkaisua. Asiaa käsitellään tarkemmin jäljempänä hankkeen liikennevaikutuksia koskevassa kohdassa.

Hankkeen vaihtoehdot Hankkeen vaihtoehdot on kuvattu sekä sanallisesti kuvailemalla että lisäksi karttakuvin. Murskausvaihtoehtoihin on lisätty yhteysviranomaisen lausunnossaan edellyttämä kolmas vaihtoehto, eli sähkökäyttöinen murskaamo, jonka energia tuotetaan polttoöljykäyttöisellä aggregaatilla.

Hankkeen toteuttamatta jättämisen vaihtoehto (VE 0) on kuvattu olosuhteisiin nähden riittävästi.

Vaihtoehtoja on kuvattu mm. YVA-selostuksen luvussa 2, "*YVA-menettelyn vaihtoehdot*". Otsikko on väärä; tarkoitus on esitellä hankkeen vaihtoehtoja, ei YVA-menettelyn vaihtoehtoja. Vaihtoehtoja 1a ja 1b esittävien karttakuvien 3 ja 5 välillä ei ole juuri havaittavissa eroa, joten niiden informaatioarvo jää epäselväksi.

Hankkeen toteuttamisen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja päätökset

Hankkeen toteuttamisen edellyttämät suunnitelmat ja luvat on esitetty asianmukaisesti.

On huomattava, että mikäli vaikutusalueelta löytyy luonnontilainen noro, sitä koskee vesilain muuttamiskielto, josta poikkeamiseen tarvitaan aluehallintoviraston lupa.

Selostuksen sivulla 101 on todettu, että vaihtoehdossa 1b vedenjakajina toimivat kalliokohoumat louhitaan, jolloin pohjaveden virtauskuva muuttuu. Tässä tapauksessa hankkeelle on haettava vesilain mukainen lupa.

Hankkeen suhde maankäyttösuunnitelmiin

Hankkeen suhde maankäyttösuunnitelmiin on selostuksessa kuvattu kattavasti ja hyvin.

Hankkeen suhde olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin

Hankkeen kannalta olennaisiksi suunnitelmiksi ja ohjelmiksi selostuksessa on tunnistettu mm. Janakkalan kunnan rakennemalli, Kanta-Hämeen sora- ja hiekkavarojen käyttöselvitys, Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen, Kanta-Hämeen loppuraportti (POSKI) sekä erikseen luetellut valtakunnalliset suojeluohjelmat. Suunnitelmia ja ohjelmia ei kuitenkaan ole esitetty kootusti omassa kohdassaan, vaan hajallaan arviointiselostuksen eri kohdissa.

Lisäksi on otettava huomioon Janakkalan kunnan lausunnossa esitetty arvio, että Kyöstilänharju tulee varmasti lähitulevaisuudessa tarkemman pohjavesitutkimuksen kohdealueeksi, vaikka tarkempia pohjaveden hyödyntämistä koskevia suunnitelmia ei toistaiseksi ole tehty.

Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin

Hankkeen liittyminen muihin lähialueen maa-ainesten ottohankkeisiin on selvitetty asianmukaisesti. Uutena suunnitteilla olevana hankkeena selostuksessa mainitaan aiemmin esillä olleiden hankkeiden lisäksi Puurokorvenmäelle suunniteltu kiviainesten ottoalue, joka sijaitsee noin 2,8 km:n päässä Kyöstilänharjun hankealueesta, ja jossa Niemisen Sora Oy:n todetaan olevan osakkaana. Tarkempia tietoja esimerkiksi suunnitelluista ottomäärästä ei kuitenkaan toistaiseksi ole esitetty.

Hankkeen vaikutusalueen rajaus

Yhteysviranomaisen katsoi erityisesti liikenteen sekä melu- ja pölyvaikutusten vaikutusalueiden olevan arviointiohjelmassa liian suppeita. Vaikutusalueita on selostuksessa pääosin laajennettu riittävän suuriksi suunnitellun hankkeen eri vaikutustyyppien mukaisesti. Lähialueen runsas loma-asutus ja muut virkistytymiseen liittyvät näkökohdat on vaikutusalueetarkastelussa jätetty kuitenkin suhteellisen vähälle huomiolle.

Ympäristön nykytilan kuvaus

Lausunnossaan arviointiohjelmasta yhteysviranomaisen edellytti ympäristön nykytilan kuvauksen laatimista, koska se puuttui arviointiohjelmasta kokonaan. Ympäristön nykytilaa on arviointiselostuksessa kuvattu asianmukaisesti. Hyvää YVA-selostuksessa on erityisesti se, että pohjavesikysymyksiä on arvioitu eri näkökulmista (laatu, riittävyys, pohjaveden virtaus jne.). Myös kallioperän heikkousvyöhykkeitä koskeva osuus on hyvin esitetty.

YVA-selostuksen sivulla 57 on virheellisesti todettu, että Kyöstilänharju on POSKI-projektissa luokiteltu neliportaisella arvoluokituksella paikallisesti arvokkaaksi harjukohteeksi (arvoluokka 4). Kyöstilänharju-Piikakivenharju on kuitenkin luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi arvoluokkaan 3 (Alueelliset ympäristöjulkaisut 379: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen, Kanta-Hämeen loppuraportti, liite 4).

Vähikkälän kylän asukaslukutiedot on tarpeen päivittää ajan tasalle, koska selostuksen tiedot ovat vuodelta 2007.

Toisin kuin sivulla 37 esitetään, yhteiskäytössä olevan Puhinniemen omistaa valtio, ei Riihimäen kaupunki.

Ympäristövaikutusten selvittäminen

Hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksia on kuvattu ja arvioitu selostuksen laajassa tekstiosassa ja tiivistetysti liitetaulukoissa. Eri-tyisesti liitetaulukoista saa hyvän kokonaiskuvan hankkeen ympäristövaikutuksista ja niiden jakaumasta. Tekstiosuus on sen sijaan joiltakin osin tarpeettoman laaja. Tekstin parempi jäsentely olisi myös parantanut luettavuutta.

Arviointiselostuksen selvitettäviä ympäristövaikutuksia koskeva luettelo ei kaikilta osin ole YVA-lain 2 §:n mukainen. Ensinnäkin vahinko- ja onnettomuustilanteisiin liittyvät vaikutukset ja vaikutukset jätehuoltoon eivät ole ao. lainkohdassa lueteltuja vaikutuksia. Vahinko- ja onnettomuustilanteet sekä niiden mahdolliset seuraukset pitää esittää kootusti omana kokonaisuutenaan ympäristövaikutuksia koskevan kuvauksen jälkeen, ei ympäristövaikutuksia koskevassa kohdassa. Jätehuoltoa koskevat asiat puolestaan kuuluvat hankekuvaukseen.

Ympäristövaikutusten arvioinnin pääpaino on kohdistettu merkittävimpiä pidettyihin vaikutuksiin, kuten liikenneturvallisuusvaikutuksiin, meluun, pölyyn ja tärinään. Arvioidut vaikutukset on selvitetty pääosin asianmukaisesti, mutta joihinkin kohtiin yhteysviranomaisella on joitakin huomautuksia.

Liikennevaikutukset

Yhteysviranomaisen edellytti arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että arviointiselostuksessa pitää esittää selvästi liikennevaikutusten arvioinnissa käytetyt liikennemäärät. Hankkeen liikennevaikutusten arvioinnin pohjana arviointiselostuksessa on käytetty Liikenneviraston tieliikennelaskentaan perustuvia liikennesuoritteita, joita on korjattu Niemisen Sora Oy:n Mustisuon ottoalueen ja lähialueen muiden kiivaineshankkeiden arvioiduilla liikennesuoritteilla. Liikenteen ympäristövaikutuksina arviointiohjelmassa on arvioitu pöly-, melu-, ja värinävaikutuksia, päästöjä ilmaan sekä liikenneturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä, kuten yhteysviranomaisen edellytti. Tässä kohdassa tarkastellaan vain liikenneturvallisuuskysymyksiä ja muut em. liikenteestä johtuvat ympäristövaikutukset käsitellään jäljempänä omissa kohdissaan.

Uudenmaan ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen lausunnon mukaisesti yhteysviranomaisen edellytti arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että Kirkkoportintien liittymälle tulee esittää arviointiselostuksessa vaihtoehtoinen sijainti ja arvioida tämän vaihtoehdon vaikutukset luontoon, maisemaan ja liikenneturvallisuuteen. Liittymän vaihtoehtoista sijaintia ei selostuksessa ole esitetty, vaan sen sijaan on tehty suunnitelma, miten nykyistä liittymää on mahdollista parantaa muutoin sellaiseksi, että näkemävaatimukset täyttyvät. Näiden toimenpiteiden riittävyys ja hankkeen muut liikenneturvallisuuteen liittyvät vaikutukset pitää hankkeen edetessä selvittää tarkemmin Uudenmaan ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen ja muiden tarvittavien yhteistyösapuoitten kanssa.

Hankkeen liikenneturvallisuuteen liittyvät vaikutukset on arviointiselostuksessa perustellusti arvioitu kohtalaisiksi ja mahdollisten liikenneonnettomuuksien vaikutukset merkittäviksi. Myös lähialueen asukkaat pelkäävät erityisesti liikenneonnettomuuksien riskin merkittävästi lisääntyvän hankkeen toteutuessa. Asukkaiden YVA-selostuksesta antamista mielipiteistä saa myös paljon lisätietoa mm. alueen tiestöön ja liikenneturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Maisemakuva ja kulttuuriympäristö

Vaikutukset maisemakuvaan ja kulttuuriympäristöön on arvioitu riittävästi ja asianmukaisesti. Maisemakuvaan ja kulttuuriympäristöön liittyviä vaikutuksia arvioitiin maastokatselmusten, aiemmin laadittujen maisema- ja kulttuuriympäristöselvitysten ja hanketta varten laaditun muinaisjäänöksiä koskevan inventoinnin avulla.

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta annetussa lausunnossa edellytettyjä suojavallien rakentamisen maisemavaikutuksia ei ole arvioitu. Tämä johtunee siitä, että hankealueelle avautuvia maisemia on selos-

tuksen mukaan varsin vähän ja ne ulottuvat hankealueen metsäisyyden vuoksi vain aivan hankealueen lähietäisyydelle.

Hankealuetta ympäristöineen mallinnettiin myös virtuaalimaastomallilla. Mallin avulla laaditut kuvat sivuilla 125-126 eivät kuitenkaan ole erityisen onnistuneita sen vuoksi, että ne eivät tarjoa kovinkaan paljon lisäinformaatiota maisemaan kohdistuvista muutoksista.

Päästöt ilmaan

Yhteysviranomaisen edellytti, että päästöjen leviäminen ja vaikutukset ympäristöön tulee arvioida. Lähtökohtana oli, että sekä toiminnan että liikenteen pölypäästöjen leviäminen selvitetään matemaattisella mallintamisella. Leviämistä ei ole matemaattisesti mallinnettu, vaan pölyn leviämistä ja sen ehkäisykeinoja on arvioitu säädösten, kirjallisuuden ja toimialan parhaan tekniikan ja käytännön mukaisesti. Tämän tietämyksen pohjalta pölyn oletettu leviäminen on esitetty karttapohjilla arviointiselostuksen sivuilla 75–76. Valittua menettelyä on perusteltu sillä, että tehtyjen selvitysten perusteella ei ole saatu luotettaviksi varmistettuja valtakunnallisia lähtötietoja päästöjen mallintamista varten.

Päästötietoja ei hankkeen vaiheesta johtuen ole luonnollisesti saatavilla, mutta päästömääriä olisi ollut mahdollista arvioida käyttämällä mallilaskennan pohjana esimerkiksi hankevastaavan muilla ottoalueilla mitattuja pölypäästöjä. Vastaavantyyppisissä maa-ainesten ottohankkeissa on tällä menetelmällä tehty pölyn leviämismallilaskentoja.

Hankkeen liikenteen vaikutukset ilman laatuun arvioitiin selostuksessa merkityksettömiksi, kun otetaan huomioon olosuhteet, ilmanlaadun ohjearvot ja hankkeen liikenteestä aiheutuvat päästöt ilmaan. Selostuksen sivulla 134 todetaan mm., että hankkeen liikenteen päästöt lisäävät Janakkalan tieliikenteen päästöjä promilleja tai promillen kymmenyksiä, ja hankkeen tieliikenteen päästöt ilmaan ovat merkityksettömiä verrattaessa niitä Janakkalan kunnan tai Etelä-Suomen tieliikenteen kokonaispäästöihin. Asianomaisesta tekstikohdasta ei ilmene, mihin tietolähteeseen arvio perustuu, vai onko kyseessä selostuksen kirjoittajan oma henkilökohtainen arvio. Lähtökohtana syntyvien päästöjen arvioinnissa pitää olla alueen nykyiset päästöt, joita pitää verrata suunnitellusta toiminnasta syntyviin päästöihin, ei Janakkalan kunnan tai koko Etelä-Suomen kokonaispäästöihin.

Hankkeen edetessä on tärkeää tarkentaa myös hankkeen liikenteen pölyvaikutusten selvittämistä ja myös mitata todelliset liikenteestä aiheutuvat pölyvaikutukset. Tämä koskee erityisesti niitä kiinteistöjä, jotka altistuvat pahimmin liikenteen pölyvaikutuksille.

Melu

Hankkeen aiheuttamia meluvaikutuksia on arvioitu pääasiassa pohjoismaisen teollisuusmelumallin ja tieliikennemelun ns. putkimallin avulla. Melun leviäminen ja meluvyöhykkeet on myös esitetty karttakuvina. Selostuksessa ei kuitenkaan tarkemmin avata näiden mallien toimintaa, esimerkiksi sitä, miten mallit ottavat huomioon sääolosuhteet.

Äänitehotasot (=äänilähteiden melutasot) puuttuvat meluselvityksen lähtötiedoista. Melun leviämislaskenta tehtiin selostuksen mukaan äänen voimakkuuksille 0–120 dB. Melulähteiden äänitehotasot vaihtelevat kuitenkin seuraavasti: porausvaunu 120–125 dB, murskaus, kiinteä laitos 122–126 dB, rikotin 113–118 dB, kauhakuormaaja/maansiirtoajoneuvo 108–115 dB ja kaivinkone 110–116 dB (ks. julkaisu Suomen ympäristö 25/2010, Paras käyttökelpoinen tekniikka, Ympäristöasioiden hallinta kiivainestutuotannossa).

Hankealueella tapahtuvan ottotoiminnan mallinnuksessa otettiin selostuksen mukaan huomioon myös melulähteen korkeusasema ja melun suuntaavuus. Vaikka melulähteitä on useita, selostustekstistä ei ilmene, miten niiden korkeusasemat on otettu huomioon. Tekstistä ei myöskään ilmene, mitkä melulähteet on arvioitu melua suuntaaviksi, ja mistä syystä tai miten ne melua suuntaavat.

YVA-selostuksessa ei ole perusteltu, miksi iskumaisuus- ja kapeakaistaususkorjausta ei ole tarpeen tehdä laskennalliseen, vaan ainoastaan mitattuun äänitasoon. Mikäli melu on luonteeltaan iskumaista tai kapeakaistaista mittausta- tai laskentatulokseen lisätään 5 dB ennen sen vertaamista valtioneuvoston päätöksessä mainittuun ohjearvoon (Vnp melutason ohjearvoista, 993/1992). Impulssimaisuuden mahdollista häiritsevyyttä on vaikea mallintaa, mutta käytännössä asia voidaan arvioida esim. lisäämällä laskentatulokseen 5 dB lähimmässä häiriölle alttiissa kohteessa. Tekstissä todetaan lisäksi, että rikotuksen tai muun äänilähteen aiheuttama iskumainen ääni vaimenee, ennen kuin ääni saavuttaa lähimmän pihapiirin (etäisyysvaimennus). Asiakohdasta ei ilmene, mihin näkemys etäisyysvaimennuksesta YVA-selostuksen mukaisilla etäisyyksillä perustuu.

Melun leviämistä ja vaikutuksia tarkasteltaessa on mallintamalla saatuja lukuarvoja verrattu yleisiin melutasojen ohjearvoihin. Koska annetut ohjearvot eivät ylity, hankkeen meluvaikutuksia pidetään kaikissa vaihtoehtoisissa merkittävyydeltään vähäisinä. Ilmeisesti tästä syystä myöskään melun leviämismallia ei ole testattu Valajärven suuntaan. On huomattava, että myös ohjearvoja alempi melutaso voi aiheuttaa viihtyvyyshaittoja, jotka ovat YVA-lain mukaisia arvioitavia ympäristövaikutuksia.

Hankkeen liikenteen meluvaikutukset arvioidaan ennakolta vähäiseksi, esimerkiksi vaikutuksen Kirkkoportintien keskiäänitasoon arvioidaan

olevan 3–6 dB(A) lähimpien tien varressa olevien asuinrakennusten pihapiireissä. Arviointiselostuksen ns. putkimallinnukseen perustuvista kuvista 27–29 puuttuvat kuitenkin tiedot liikennemelulle altistuvien kiinteistöjen lukumäärästä ja sijainnista.

Lähialueen maa-ainesten ottoalueilla ei ottoalueiden keskinäisten etäisyyksien vuoksi arvioida olevan melun yhteisvaikutuksia. Useat mielipiteen esittäjät ovat kuitenkin käytännön kokemuksiinsa perustuen kiinnittäneet huomiota siihen, että melua kantautuu Vähikkälän kylään jo nykyisin myös muilta ottoalueilta, mm. Mustisuoilta, vaikka se on suunniteltua hankealuetta selvästi kauempana.

Tärinävaikutukset/vaikutukset rakennuksiin

Maa-ainesten ottamisesta ja liikenteestä aiheutuvia tärinävaikutuksia on arvioitu asianmukaisesti. Tärinälle erityisesti altistuvien kiinteistöjen määrää ja sijaintia koskevat tiedot kuitenkin puuttuvat tärinävaikutusten arviointia koskevasta kohdasta.

Selostuksessa on otettu huomioon, että räjäytystärinällä voi olla vaikutusta viihtyvyyteen, ja alueen asukkaat havaitsevat tärinän, vaikka rakennuksia ja rakenteita varten annettuja raja-arvoja ei ylitettäisikään.

Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin

Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin on selostettu riittävästi ja asianmukaisesti. Mahdollisten onnettomuuksien vaikutusta pohjavesiin ja tällaisiin onnettomuuksiin varautumista on lisäksi selostettu hankkeen riskejä koskevassa 9. luvussa.

Vaikutukset maaperään

Vaikutukset maaperään on kuvattu pääosin asianmukaisesti. Selostuksen sivulla 95, todetaan että hankkeella on vaikutusta myös alueen vedenjakajiin. Vaikutusten luonnetta ei kuitenkaan tässä yhteydessä selvitetä tarkemmin. Hieman epäselväksi jää, mitä samalla sivulla olevalla seuraavalla virkkeellä tarkoitetaan: *”Hankkeen aiheuttamat muutokset maaperään ja peruskallioon on arvioitavissa pysyviksi, vaikkakin geologisella aikajänteellä alueen harjujaksot ovat nuoria”*.

Vaikutukset luontoon

Luontovaikutukset on arvioitu olemassa olevan aineiston ja erillisen luontoselvityksen pohjalta. Vaikutukset on arvioitu pääosin asianmukaisesti. Maastotyön ajankohta ja kesto eivät selvityksessä käytetyt menetelmät kuitenkaan ilmene selostuksesta. Epäselväksi jää myös se, onko hankealueella noro, jota ei luontoselvityksessä ole mainittu, mutta josta on mainintoja mm. esitetyissä mielipiteissä.

Hankkeen vaikutukset alueen riistaeläimistöön ja eläinten kulkureitteihin tulee jatkosuunnittelun edetessä tarkentaa, koska joillakin mielipiteiden esittäjillä on asiasta eri näkemykset kuin YVA-selostuksessa on esitetty.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Ihmisten elinoloihin kohdistuvia vaikutuksia on täydennetty yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antaman lausunnon mukaisesti, mutta joiltakin osin vaikutusten arviointi on jäänyt puutteelliseksi, kuten yhteysviranomaisen on edellä mm. liikenneturvallisuuskysymyksiä sekä melu-, tärinä- ja pölyvaikutuksia koskevissa kohdissa todennut.

Ihmisten viihtyvyyteen ja virkistäytymiseen kohdistuvat vaikutukset ovat yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan jääneet selostuksessa liian vähälle huomiolle. Merkittävä osa mielipiteen esittäjistä on esittänyt huolensa siitä, että suunniteltu hanke vaikuttaa heikentävästi Vähikkälän kylän ja sen lähialueen asukkaiden viihtyvyyteen ja virkistäytymismahdollisuuksiin, mikä tulee erityisesti ottaa huomioon hankkeen suunnittelun edetessä.

Yhteisvaikutukset

Kyöstilänharjulla ja sen lähialueella sijaitsevien muiden maa- ja kiiviainesten ottoalueiden varsinaisesta toiminnasta aiheutuvat melun, pölyn ja tärinän yhteisvaikutukset arvioitiin selostuksessa merkityksellömmiksi kaikissa hankkeen eri vaihtoehdoissa. Vaikka ohjearvot eivät todennäköisesti ylity, eri ottohankkeilla voi kuitenkin olla ainakin meluun liittyviä yhteisvaikutuksia, minkä myös useat mielipiteen esittäjät ovat käytännön kokemuksiinsa perustuen halunneet nostaa esiin.

Suunnitellun hankkeen ja lähialueen muiden maa-ainesten ottohankkeiden liikenteen yhteisvaikutuksista on tunnistettu ”liikennesuoritteet” ja liikenteen meluvaikutukset. Pölyyn, tärinään ja liikenneturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä yhteisvaikutuksia koskevassa tarkastelussa ei ole mainittu lainkaan. Ne pitää kuitenkin melun tavoin ottaa mukaan yhteisvaikutuksia koskevaan tarkasteluun.

Ympäristöönnettomuudet ja niiden seuraukset

Arvioinnissa on tunnistettu kohtuullisen hyvin hankkeen mahdollisia ympäristöriskejä ja häiriötilanteita ja arvioitu jonkin verran niiden seurauksia. Suurin osa luvusta käsitteli riskien ja häiriötilanteiden ehkäisyä.

Arviointiaineisto ja -menetelmät sekä arvioinnin epävarmuustekijät

Arvioinnissa käytetyt aineistot ja menetelmät on esitetty asianmukaisesti. Selvitys arvioinnin epävarmuustekijöistä ja virhelähteistä on esitetty omana kokonaisuutenaan.

Hankekuvauksen osittaisen yleispiirteisyyden takia vuoksi joitakin ympäristövaikutuksia on vaikea arvioida kovin luotettavasti. Esimerkiksi pö-

lypäästöjen määrä ja leviäminen jäi osin epäselväksi, koska päästöjen määrästä ja laadusta ei ole esitetty arviota eikä yhteysviranomaisen edellyttämää matemaattista mallinnusta ole tehty.

Maaperän ominaisuuksiin voi liittyä joitakin epävarmuustekijöitä, joihin tekstissä on viitattu ainakin Piikakivenharjun rakennetta koskevassa kohdassa sivulla 163. Maaperän rakenteeseen voi liittyä muitakin epävarmuustekijöitä, joihin on viitattu mm. YVA-selostuksesta annetuissa mielipiteissä. Ne voivat vaikuttaa erityisesti vaihtoehto 1b:n toteuttamiskelpoisuuteen.

Yhteysviranomaisen katsoo, että aineisto on edellä todetut tarkennukset ja täydennystarpeet huomioon ottaen ollut riittävää.

Ehdotus haitallisten vaikutusten vähentämistoimiksi

Tieliikenneonnettomuus arvioitiin ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä merkittävimmäksi hankkeeseen liittyväksi riskitekijäksi, ja liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyviä kysymyksiä on ao. kohdassa käsiteltykin kohtalaisen paljon. Kaiken kaikkiaan haitallisten vaikutusten vähentämistoimia on käsitelty asianmukaisesti ja monipuolisesti.

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa edellyttämää arviota siitä, kauanko mahdollisten suojavallien rakentaminen kestää, ei ole selostuksessa esitetty.

Arviointiselostuksessa haitallisten vaikutusten vähentämistoimenpiteenä esitetty ajatus, että alueelle voidaan luoda ”uusioympäristöinä” esimerkiksi suppia tai törmii, ei ole toteuttamiskelpoinen.

Ehdotus seurantaohjelmaksi

Arviointiselostuksessa on asianmukainen ehdotus seurantaohjelmaksi.

Vaihtoehtojen vertailu ja toteuttamiskelpoisuus

Arviointiselostuksessa esitetään sekä sanallinen tiivistelmä hankkeen eri vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista että sama asia taulukkomuodossa selostuksen liiteosassa. Taulukossa kukin solu on esitetty värillä, joka kuvaa arvioidun vaikutuksen merkittävyyttä. Vaikka vaikutusten merkittävyyden määrittelyssä huomioon otetut tekijät on esitetty selostuksessa hyvin, taulukon merkittävyyssarviot ovat kuitenkin pohjimmiltaan selostuksen tekijän subjektiivisia valintoja ja saattavat herättää, ja ovat herättäneet, erimielisyyttä etenkin hankkeen kohderyhmiin kuuluvissa henkilöissä, joilla on luonnollisesti oma näkemyksensä eri vaikutusten arvottamisesta.

YVA-menettely ja osallistuminen

Hankkeen YVA-menettelyn kulku on esitetty asianmukaisesti, joskin tekstissä on jonkin verran tarpeetonta toistoa. Osallistuminen on järjestetty YVA-lain ja -asetuksen edellyttämällä tavalla.

Yhteysviranomaisen lausunnon huomioon ottaminen

YVA-asetuksen 10 §:n mukaan arviointiselostuksessa pitää olla selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon. Selostuksesta puuttuu yhteenveto, josta ilmenisi kootusti yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa esille nostamat asiat ja se, miten ne on otettu huomioon.

YVA-selostuksessa sekä annettujen lausuntojen että mielipiteen esittäjien mielipiteiden huomioon ottaminen on selostettu vaikutustyypeittäin 8. luvun jokaisessa alakohdassa, mikä on esitystapana sekava ja lisää osaltaan tarpeettomasti arviointiselostuksen pituutta. Selostuksessa riittää, että yhteysviranomaisen lausunnossa esiin nostetut asiat mainitaan, ja se, miten ne on otettu huomioon. Huomioon ottamisessa on ollut joitakin puutteita, jotka on eritelty tarkemmin edellä lausunnossa.

Raportointi

Yhteysviranomaisen on jo edellä eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota joihinkin arviointiselostuksen jäsentelyä ja tekstiä koskeviin seikkoihin. Yhteysviranomaisen esittää seuraavassa vielä tiivistetysti keskeisimmät raportointia koskevat arvionsa:

YVA-arviointiselostus on jäsentelyltään raskas eikä se kaikilta osin etene loogisesti ja johdonmukaisesti, mikä hankaloittaa kokonais kuvan muodostamista hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista. Esimerkiksi haitallisten vaikutusten vähentämistoimenpiteitä on käsitelty vaikutustyypeittäin ympäristövaikutuksia koskevan 8. luvun jokaisessa alakohdassa. Vähentämistoimenpiteiden kuvaaminen keskitetysti olisi huomattavasti selkeämpi tapa esittää asia.

Samaan asiakokonaisuuteen liittyviä asioita on joitakin osin käsitelty kahdessa, jopa kolmessa eri luvussa. Selostuksessa on lisäksi useassa kohdassa toistoa, mikä osaltaan lisää tarpeettomasti tekstin pituutta.

Selostuksessa on joitakin vaikeasti ymmärrettäviä tai kesken jääneitä virkkeitä, esimerkiksi seuraava: *"Tilastojen mukaiset tieliikennemäärät korjattiin arviolla vaikutusalueen tieverkolla"*.

Tekstiä havainnollistavia kuvia, karttoja, kaaviota ja vastaavia on käytetty sopivasti ja ne ovat pääosin hyvälaatuisia, riittävän suuria ja tekstiltään luettavia. Liittymisnäkemien koskevien kuvien 33 ja 34 kuvateksteissä on virhe. Kuvan 34 alla on teksti *"etelästä tultaessa"*, kun siinä pitäisi olla *pohjoisesta tultaessa*.

YVA-selostuksen lähteinä on käytetty muun ohella useita puhelinkeskusteluja eri alojen asiantuntijoiden kanssa, joihin ei läheskään kaikkiin arviointiselostuksen mukaan ole suoraan tekstissä viitattu. Tähän voi liittyä ongelma, että lukija ei selostusta lukiessaan aina tiedä, perustuuko esitetty näkemys asiantuntijalausuntoon vai YVA-konsultin henkilökohdaiseen mielipiteeseen.

Lähdeluettelon verkkodokumenttien www-osoitteet pitää esittää asianomaisen www-sivun tarkkuudella sivun selkokielisellä osoitteella. Verkkodokumenttien kohdalla tulee myös olla merkintä siitä, milloin ne on luettu.

Arviointiselostuksen riittävyys

Arviointiselostuksessa on esitetty kaikki YVA-asetuksen 10 §:n edellyttämät seikat. Edellä yhteysviranomaisen lausunnossa todetut huomautukset huomioon ottaen voi todeta, että hankkeen vaihtoehtoja on tarkasteltu tasapuolisesti ja niiden merkittävät vaikutukset on selvitetty riittävän pätevästi. Ennen päätöksentekoa hankkeen tulevissa suunnittelu- ja käsittelyvaiheissa yhteysviranomaisen lausunnossa esitetyt arvioinnin täydennystarpeet pitää ottaa huomioon ja täydentää arviointitietoja. Eri-tyisen tärkeää on täydentää liikenneturvallisuutta, pölypäästöjen leviämistä sekä melu- ja värinävaikutuksia koskevia tietoja. Lisäksi lähialueella sijaitsevien asuntojen, loma-asuntojen ja muiden herkkien kohteiden määrä pitää kuvata jatkotyön yhteydessä tarkemmin. Näillä edellytyksillä arviointiselostus antaa hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävän ja ymmärrettävän kokonaiskuvan ja arviointiselostusta voidaan pitää riittävänä.

Yhteysviranomaisen lausunnosta tiedottaminen

Yhteysviranomainen lähettää lausuntonsa tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille ja lausunnon antajille. Se tulee nähtäville myös ELY-keskuksen verkkopalveluun osoitteeseen www.ely-keskus.fi/hame/yva > Päättäneet YVA-hankkeet.

Johtaja

Harri Kallio

Erikoissuunnittelija

Markku Paananen

Liite

Maksun määräytyminen ja maksua koskeva muutoksenhaku

Tiedoksi

Lausunnon ja mielipiteen antajat
Suomen ympäristökeskus (ja 2 kpl arviointiselostuksia)

MAKSUN MÄÄRÄYTYMINEN JA MAKSUA KOSKEVA MUUTOKSENHAKU

Maksun määräytyminen

Maksu määräytyy valtioneuvoston asetuksessa (1538/2011) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista vuonna 2012 olevan maksutaulukon mukaisesti.

Maksua koskeva muutoksenhaku

Maksuvelvollisella, joka katsoo, että maksun määräytymisessä on tapahtunut virhe, on oikeus vaatia siihen oikaisua Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus). Oikaisuvaatimus on toimitettava ELY-keskukselle kuuden (6) kuuden kuukauden kuluttua maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite, vaatimus maksun muuttamiseksi sekä oikaisuvaatimuksen perustelut.

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän ja oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite. Oikaisuvaatimus voidaan toimittaa ELY-keskukseen myös sähköisessä muodossa. Kun sähköisessä asiakirjassa on riittävät tiedot lähettäjistä, sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella eikä myöskään ns. sähköistä allekirjoitusta tarvita.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määräämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Kirjallinen oikaisuvaatimus on jätettävä postiin tai sähköinen oikaisuvaatimus lähetettävä siten, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Hämeen ELY-keskuksen postiosoite on PL 29, 15141 Lahti ja käyntiosoite Kirkkokatu 12, Lahti. Sähköposti toimitetaan osoitteeseen kirjaamo.hame@ely-keskus.fi.

Sovelletut oikeusohjeet

Valtion maksuperustelaki (150/1992)

Laki valtion maksuperustelain muuttamisesta (961/1998)

Valtioneuvoston asetus (1538/2011) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2012

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)